

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

**Mellan rätten till tak över huvudet och det restriktiva
bedömningsarbetet**
*En studie om socialsekreterares resonemang kring hyresskulder
och ekonomiskt bistånd*

Hanan Raad & Rayan Reslan
Kandidatuppsats SOPA63
Handledare Annika Capélan

Abstract

Authors: Hanan Raad & Rayan Reslan

Title: Between the right to a roof over one's head and the restrictive assessment work - A study on social secretaries' reasoning about rent debts and financial aid.

Supervisor: Annika Capelán

Assessor: Cecilia Heule

The overarching aim of this study was to deepen the understanding of how social secretaries in financial assistance in the Swedish welfare system, reason about the clients' right to support for rent debts linked to the concept of 'reasonable standard of living' and through their professional and organizational conditions within the workplace. The study used a qualitative approach and the empirical data consisted of nine semistructured interviews with social secretaries in financial aid. For the analysis we applied the concepts of discretion as well as organization professionalism and occupational professionalism. The analysis shows that whether support for the rental debts is granted or not, depends on the organizational structure which can limit the exercise of discretion, in order for the organization to maintain legitimacy and control. This management mentality means that there is a clear clash between the organization's and the client's interests, and that social secretaries often are torn between following the requirements for 'being professional' and showing solidarity towards the client. The findings also highlight that rent debt is more often granted less restrictively when families with children risk eviction than when the clients are single adults. The study concludes that there are major societal changes and structural imbalances between legal conditions, demography and housing situation, which individual social secretaries often have to juggle throughout their work with financial assistance.

Keywords: *Reasonable standards of living, discretion, organization professionalism, occupational professionalism, financial assistance to rent debt.*

Förord

Vi vill tacka alla socialsekreterare som ställt upp som intervjupersoner och delat med sig sina erfarenheter och reflektioner med oss, utan er hade denna studie inte varit möjlig att genomföra
- Stort tack!

Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Annika Capelán som drivit oss igenom detta arbete med sina kloka ord och engagemang. Vi vill tacka dig för att du väglett oss och stöttat oss genom uppsatsskrivandet och denna pandemi, speciellt när det känts som tyngst.

Sist men absolut inte minst vill vi även rikta ett stort tack till Asmaa, Isabell, Rim och Haifa som lagt ned tid på att korrekturläsa samt gett feedback, detaljer gör en stor skillnad!

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 <i>Problemformulering</i>	6
1.2 <i>Syfte och frågeställningar</i>	8
2. Bakgrund	8
2.1 <i>Det ekonomiska biståndets utformning</i>	8
2.2 <i>Vem söker ekonomiskt bistånd</i>	9
3. Kunskapsläge	10
3.1 <i>Litteratursökning</i>	10
3.2 <i>Socialsekreterares syn på sitt arbete med ekonomiskt bistånd</i>	10
3.3 <i>Beviljandet av ekonomiskt bistånd - mer restriktivt över tid</i>	11
3.4 <i>Kopplingen mellan hyresskulder och hemlöshet</i>	13
3.5 <i>Prövning av hyresskulder inom socialtjänsten</i>	14
3.6 <i>Arbetsplatsnormer avseende hyresskulder inom socialtjänsten</i>	15
4. Teoretiska utgångspunkter	16
4.1 <i>Det professionella utövandet inom Socialtjänsten</i>	17
4.1.1 <i>Handlingsutrymme</i>	17
4.1.2 <i>Yrkesprofessionalism</i>	18
4.1.3 <i>Organisationsprofessionalism</i>	19
5. Metod	21
5.1 <i>Metodologiska överväganden</i>	21
5.2 <i>Semistrukturerade intervjuer</i>	21
5.3 <i>Vinjetter</i>	22
5.4 <i>Urval och urvalsprocess</i>	23
5.5 <i>Genomförande av intervjuer</i>	24
5.6 <i>Bearbetning och analys</i>	25
5.7 <i>Metodens tillförlitlighet</i>	26
5.8 <i>Etiska överväganden</i>	27
5.9 <i>Förförståelse och metoddiskussion</i>	29
5.10 <i>Arbetsfördelning</i>	29
6. Resultat och analys	30
6.1 <i>Presentation av intervjupersonerna</i>	30
6.2 <i>Skälig levnadsnivå - ett diffust begrepp</i>	31
6.3 <i>Hyresskulder i en pragmatisk organisation</i>	32
6.4 <i>Hyresskulder - ett mer och mer angeläget problem</i>	36
6.5 <i>Tak över huvudet och det restriktiva bedömningsarbetet</i>	39
6.6 <i>Ekonomisk rationalitet - en bedömningsnorm</i>	41
7. Diskussion	43

<i>7.1 Förslag till vidare forskning</i>	46
Referenser	47
Bilagor	49
<i>Bilaga 1 - Informationsbrev</i>	49
<i>Bilaga 2 - Intervjuguide</i>	51
<i>Bilaga 3 - Vinjetter</i>	53

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I en kartläggning av Socialstyrelsen (2012) "Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 - Omfattning och karaktär" framkommer det att antalet hemlösa har ökat i Sverige och att orsakerna beror på fattigdom och bristen på bostäder. Försörjningsstöd är en vanlig inkomstkälla för personer som befinner sig i hemlöshet. I kartläggningen framgår det att de flesta barnfamiljer som riskerar en avhysning befinner sig på den sekundära arbetsmarknaden och att den främsta orsaken för avhysning är obetalda hyror på grund av försörjningsproblematik (Socialstyrelsen 2012, s.66). Pia Kjellbom (2015) förklarar att socialtjänsten har en skyldighet att utreda rätten till försörjningsstöd till hyresskulder när en ansökan inkommer. Men bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd ska grunda sig på en saklig och opartisk grund samt baseras på likabehandling. Detta gäller även i bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd till hyresskulder. Trots detta har man i tidigare forskning konstaterat att bedömningarna av rätt till ekonomiskt bistånd varierar från kommun till kommun och även mellan olika handläggare i en och samma kommun (Kjellbom 2015, s.153–154). Socialstyrelsen (2013) framhåller att bedömningen av den enskildes rätt till försörjningsstöd till betalning av skulder grundar sig i möjligheten att uppnå en *skälig levnadsnivå* men att betalningar av skulder ingår i *livsföring i övrigt* som beviljas restriktivt. Dock kan socialnämnden bevilja ekonomiskt bistånd till skulder efter en individuell bedömning där en helhetsbedömning av vilka konsekvenser en obetald kostnad kan medföra för den enskilde (Socialstyrelsen 2013, s.158).

Eftersom ekonomiskt bistånd regleras av socialtjänstlagen (2001:453) gällande vilka värderingar och principer socialtjänsten ska följa, har kommunerna frihet att "anpassa sina insatser efter kommunala förutsättningar" (ibid.). Minas (2008) redogör att som följd av den frihet kommuner har så kan beslut som innefattar medborgarens rätt till tjänster och förmåner variera, vilket går emot medborgarnas rätt till likabehandling, oavsett var i landet en person väljer att bosätta sig. Dock menar Minas att detta i sig inte är ett problem, då lagstiftningen tar det i beaktande, men det blir ett problem "när kommunal praxis inte står i överensstämmelse med lagstiftningens intentioner och lagens anda, och när lagen tillämpas alltför olika i landet" (Minas 2008, s.175). Vad innebär det för socialsekreterares arbete med ekonomiskt bistånd med hyresskulder när kommuner har en självbestämmanderätt gällande välfärdsstatens tjänster och

förmåner, och därmed har en organisatorisk handlingsfriheten att anpassa sina tjänster efter kommunala förutsättningar?

Vi som skriver denna uppsats utförde vår verksamhetsförlagda utbildning inom ekonomiskt bistånd på två olika socialkontor i Sverige och stötte då på svårigheter i tillämpningen av begreppet skälig levnadsnivå vid arbetet med hyresskulder. Vi kunde se hur praktiserande socialsekreterare inom verksamheten tampades med begreppet samt att besluten kunde variera mellan handläggarna i en och samma organisation. Vi såg i praktiken osäkerheten som råder inom humanitära organisationer såsom socialtjänsten då arbetet bygger på lagar, praxis, riktlinjer, moral och socialsekreterarnas handlingsutrymme (Svensson, Johnsson & Lannemets 2008). Det sociala arbetet som vi upplever redan är svårt, kopplat till hyresskulder blir alltså ännu mer diffust när socialsekreterare ska arbeta utifrån begreppet skälig levnadsnivå som bygger på en individuell bedömning huruvida det är skäligt för individen eller inte.

Ett stort ansvar att tolka, bedöma och implementera det moraliskt drivna arbetssättet i en människobehandlande organisation ligger på den enskilde medarbetaren. Det blir alltså socialarbetarens roll att agera utifrån vad som anses vara rätt i samhället i förhållande till tradition, kultur, levnadsvillkor och mänskligt beteende. Organisationen är beroende av att medarbetaren i frontlinjen ska hjälpa den enskilde genom att anamma och sätta dessa moraliska insatser i bruk genom att använda sig av sitt handlingsutrymme (Linde & Svensson 2013, s.11–12). Vad innebär det för socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd där de både ska upprätthålla dessa moraliska värderingar, men samtidigt förhålla sig till en målsättning vars definition inte är fastställd?

Socialtjänstlagen är en ramlag, vilket innebär att kommunerna har ett handlingsutrymme i den enskilda verksamheten som baseras på lokala bestämmelser. Den mest övergripande målsättningen inom arbetet med ekonomiskt bistånd är att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det framgår däremot inte i lagtexten eller förarbeten vad skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder innefattar. Definitionen av vad som anses vara skälig levnadsnivå kan inte fastställas av nationella regler och ska därför knytas till den sökandes behov (Socialstyrelsen 2013, s.21–22). Hugo Stranz och Stefan Wiklund (2012) menar att definitionen av skälig levnadsnivå grundar sig på den enskilde socialsekreterarens bedömning, socialsekreteraren ska alltså grunda sin bedömning på den sökandes individuella behov samtidigt som han eller hon utgår från sin profession (Stranz & Wiklund 2012, s.73). Det är

tydligt att arbetet med ett diffust begrepp som skälig levnadsnivå utgör ett dilemma. Vad innebär detta dilemma i praktiken när det gäller försörjningsstöd för hyresskulder? Vi vill mot denna bakgrund fördjupa förståelsen för hur socialsekreterare upplever och resonerar kring begreppet skälig levnadsnivå i förhållande till handläggandet av bistånd till hyresskulder för att bidra med värdefulla insikter till yrkesverksamma inom försörjningsstöd samt allmänheten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att fördjupa förståelsen för hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd resonerar kring rätten till hyresskulder utifrån sin profession och organisatoriska förutsättningar.

Frågeställningar som skall besvaras är:

- Hur tolkar och förhåller sig socialsekreterare till begreppet skälig levnadsnivå kopplat till försörjningsstöd till hyresskulder?
- Hur påverkar organisationen socialsekreterares arbete med rätten till bistånd till hyresskulder?

2. Bakgrund

I denna bakgrund beskrivs det ekonomiska biståndets utformning och de krav som ställs på den som ansöker om ekonomiskt bistånd för att ge en inblick och förståelse för vad ekonomiskt bistånd är och avser till.

2.1 Det ekonomiska biståndets utformning

Hugo Stranz (2007) beskriver i avhandlingen "Utrymme för variation - om prövning av socialbidraget" att första kontakten med socialtjänsten för att ansöka om ekonomiskt bistånd oftast sker via telefon med mottagningsenheten (Stranz 2007 s.50). Leila Billquist (1997) skriver i artikeln "Byråkrati och personligt bemötande - studier av tidsbeställning" att första samtalet är som en första sortering av vem eller vilka som går vidare i organisationen och fungerar även som en kategorisering av den sökandes problematik. Det är alltså första steget i omvandlingen av den sökande till en klient (Billquist 1997, s.116). Rätten till ekonomiskt bistånd grundas på en individuell behovsbedömning vilken omfattas av både den s.k. riksnormen samt *livsföring i övrigt* som baseras på vad som är skäligt just för den enskilde

individ. Socialsekreterarnas bedömning av rätten till försörjningsstöd ska därmed präglas av en helhetssyn (Socialstyrelsen 2013, s.21).

Stranz och Wiklund förklarar att socialbidraget regleras av en så kallad riksnorm som är en fastställd beräknad schablon som avser givna poster som ska gälla för hela landet (Stanz & Wiklund 2012, s.75). De schablonberäknade posterna grundar sig på prisundersökningar där man räknat fram olika svenska hushållstypers baskonsumtion (Stranz 2007, s.32). Riksnormen avser både schablonberäknade utgifter såsom livsmedel, hygien och gemensamma hushållskostnader samt riksnormens utgifter som inte är schablonberäknade såsom hyreskostnad, elkostnad och fackföreningsavgifter. Dessa belopp baseras på den enskildes behov och utgifter som behöver tillgodoses för att individen ska uppnå en skälig levnadsnivå. Dessa poster utgör tillsammans försörjningsstödet. Övriga kostnader som individen kan ansöka om och som baseras på en individuell bedömning benämns som livsföring i övrigt (Stanz & Wiklund 2012, s.75). Socialnämnden kan om det föreligger särskilda skäl beräkna riksnormen till en högre eller lägre nivå. Varje enskild kommun ska genom att besluta om godtagbara utgifter tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå (Stranz 2007, s.32).

2.2 Vem söker ekonomiskt bistånd

Socialstyrelsen (2013) framhåller att när en individ i ett välfärdssamhälle som Sverige befinner sig i ekonomiskt utsatt situation på grund av arbetslöshet, sjukdom eller missbruk kan han eller hon ansöka om ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnetet som regleras i 4 kap 1§ Socialtjänstlagen (2001:453) vars huvuduppgift är att tillförsäkra individen en skälig levnadsnivå (Socialstyrelsen 2013, s.11). Den främsta orsaken till varför personer ansöker om ekonomiskt bistånd är för att de har en svagare position på arbetsmarknaden och inte har behörigheten att erhålla de olika trygghetssystemen (Angelin, Hjort & Salonen 2014, s.482).

Till saken hör att varje kommun inför och utför egen policy, praxis och regelverk som den kommunen sedan förhåller sig till och det finns därmed en betydande variation gällande hur man handlägger och fattar beslut om ekonomiskt bistånd. Grundtanken bakom rätten till ekonomiskt bistånd är att det ska vara kortvarigt, därmed görs beräkningar enbart för en kort period (Angelin, Hjort & Salonen 2014, s.483). I den svenska socialpolitiken vill man minska marginaliseringen bland människor som är arbetslösa genom en aktiveringspolitik. Med aktiveringspolitik menas att individen ska ta ansvar för sin egen försörjning. Utbetalning av

ekonomiskt bistånd är därför tänkt att förekomma undantagsvis. Ekonomiskt bistånd är inget kravlöst bistånd, utan grunden för den som är arbetsför är att han eller hon ska stå till arbetsmarknadens förfogande (Stranz 2007, s.54). I det fall den arbetsföra sökande avböjer eller uteblir från praktik eller den kompetenshöjande verksamheten kan rätten till ekonomiskt bistånd påverkas (Socialtjänstlagen, 2001:453).

3. Kunskapsläge

3.1 Litteratursökning

För att hitta relevant kunskap har vi använt oss av LUBsearch, Google Scholar och Avhandlingar.se. Vi har använt oss av olika kombinationer av begrepp kopplade till vårt forskningsområde på både engelska och svenska. De begrepp och nyckelord som användes och som även översattes till engelska var bland annat: *Skälig levnadsnivå**, *ekonomiskt bistånd**, *hyresskulder**, *bistånd till hyresskulder**, *svenska bostadspolitiken**, *hemlöshet**, *socialsekreterare inom försörjningsstöd**, *Försörjningsstöd**, *Riktlinjer inom socialtjänsten** och *Den svenska riksnormen**. Den forskning som vi fick fram bestod mestadels av svensk forskning relaterad till skälig levnadsnivå kopplat till biståndshandläggning. Vi fann det svårt att hitta aktuell forskning kopplat till ekonomiskt bistånd och hyresskulder då mycket av forskningen var över tio år gammal. Vi orienterade oss även i artiklars och avhandlingars referenslistor för att hitta relevant forskning för vårt ämne.

För att strukturera kunskapsläget har vi valt att ha fem underrubriker som utgår ifrån 1. Socialsekreterarnas syn på sitt arbete med ekonomiskt bistånd, 2. Beviljandet av ekonomiskt bistånd - mer restriktivt över tid, 3. Koppling mellan hyresskulder och hemlöshet, 4. Prövning av hyresskulder inom socialtjänsten, och 5. Arbetsplatsnormer avseende hyresskulder inom socialtjänsten.

3.2 Socialsekreterares syn på sitt arbete med ekonomiskt bistånd

Anna Angelin, Torbjörn Hjort och Tapio Salonen (2014) lyfter i artikeln "Lokala handlingsstrategier för skäliga levnadsvillkor - reflektioner från Malmökommissionens studier om försörjningsstödet och barns fattigdom" tre teman från Malmökommissionens studie. I studien har man gjort intervjuer med socialsekreterare och deras chefer gällande det professionella handlingsutrymmet, uppfattningen om riksnormen och ansökningar över norm.

Det professionella handlingsutrymmet förklarar Angelin, Hjort och Salonen att socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd måste kunna ha flera faktorer att beakta vid bedömningen om rätten till ekonomiskt bistånd nämligen sökandes behov, nationella och lokala regelverk, policy, sin arbetsgrupp inom organisationen och även sitt eget handlingsutrymme som består av att kunna anpassa sökandes behov till organisationens målsättning och förväntningar. Det som framkom i studien var att socialsekreterarna som hade en längre erfarenhet av socialt arbete och ekonomiskt bistånd utnyttjade sitt handlingsutrymme oftare än nyexaminerade. Detta eftersom de nyexaminerade ofta höll sig till regelverket och riktlinjerna och därmed inte utnyttjade sitt handlingsutrymme genom mer generösa bedömningar. Angelin, Hjort och Salonen betonar vikten av arbetskulturen i gruppen då den har en betydande roll för hur socialsekreterare uppfattar sitt handlingsutrymme. Socialsekreterare upplevde det som svårare att göra mer generösa bedömningar än den generella normen inom gruppen (Angelin, Hjort & Salonen 2014, s.483).

I studien framkom det att socialsekreterarna uppfattar beviljandet av riksnormen som otillräcklig för att det skulle anses vara en skälig levnadsnivå och att man snarare beviljade över normen. Angelin, Hjort och Salonen förklarar att detta främst kan bero på att riksnormen enbart ska avse en kort period och att den sökande snabbt ska komma i egen försörjning men att socialsekreterare även ska ta hänsyn och se till att sökandes behov uppfylls. Gällande ansökningar över normen, det vill säga utgifter som förekommer då och då förklarar Angelin, Hjort och Salonen att bedömningar av dessa kan vara svårbedömda då socialsekreteraren både måste ta hänsyn till policys men också bedöma om vad som anses vara nödvändigt för just den personen eller familjen ansökan gäller. Beslutsunderlagen som används för sådana bedömningar är även diffusa då socialsekreterarna utgår ifrån exempelvis normer, policy och rättsfall men även egna moraliska uppfattningar (Angelin, Hjort & Salonen 2014, s.483–484). Begreppet skälig levnadsnivå anses därmed bli diffust och svårhanterligt som frambringar olika tolkningar att bedöma en situation utifrån (Angelin, Hjort & Salonen 2014, s.484).

3.3 Beviljandet av ekonomiskt bistånd - mer restriktivt över tid

I artikeln “Ekonomiskt bistånd - en urholkad stödform” behandlar Åke Bergmark (2013) hur normen av ekonomiskt bistånd har sett ut under de senaste 30 åren sedan socialtjänstlagen trädde i kraft. Bergmark studerar med hjälp av tidigare forskning om hur socialtjänsten tillämpar normer gällande ekonomiskt bistånd och begreppet skälig levnadsnivå i praktiken. Bergmark nämner att behov som uppstår utöver normen ska alltid prövas genom en individuell

bedömning för att på så sätt kunna tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå. Dock redogör Bergmark i sin artikel att den individuella bedömningen avseende utgifter över normen beviljas restriktivt. Bergmark lyfter fram i sin artikel om Länsstyrelsens årliga tillsyn av socialtjänsten under första decenniet av 2000-talet. Genom tillsynen har man uppmärksammat hur socialtjänsten återkommande fått anmärkningar på att bedömningar som görs inom ekonomiskt bistånd baseras på normen och att socialtjänsten inte beaktar sökandes individuella behov. Bergmark förklarar att detta främst kan bero på hur kommunernas riktlinjer är utformade, där vissa bidrag över norm ska beviljas restriktivt. I socialtjänsten saknar man ibland riktlinjer för ansökningar om bistånd över norm, vilket innebär att socialsekreterarna mer sällan gör en sådan prövning (Bergmark 2013, s.32–33).

Bergmark presenterar även i sin artikel, studier som gjorts där man undersökt vad socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd grundar sina bedömningar på och hur de fattar beslut i olika typer av ärenden med hjälp av tre identiska vinjetter med fiktiva fall. En studie genomfördes under mitten av 90-talet och en identisk studie cirka 10 år senare. Resultatet visade att beviljandet av ekonomiskt bistånd har blivit mer restriktivt över tid och att det blivit allt svårare för sökande att erhålla bidrag (Bergmark 2013 s.32). Avsaknaden av en tydlig definition av begreppet skälig levnadsnivå resulterar i ett spelrum för socialsekreterares skilda tolkningar. Införandet av begreppet var ett sätt för lagstiftarna att göra ekonomiskt bistånd mer anpassningsbart i förhållande till den svenska samhällsekonomiska utvecklingen och ett sätt att få standardförbättringen i Sverige att även nå bidragstagare. Dock framgår det inte hur begreppet ska preciseras och anpassas vilket har öppnat upp för politiska beslut som successivt har förändrat bidragets tillgänglighet och generositet (Bergmark 2013, s.30). Införandet av riksnormen 1998 som är den lägsta tänkbara bidragsnivån har därmed resulterat att landets kommuner istället reducerat bidragsnormen då riksnormen anses vara absolut (Bergmark 2013 s.32). Resultatet visade även att besluten varierade mellan socialsekreterare över tid. Anledningen till att man införde en riksnorm var för att öka enigheten i bedömningarna men med hänsyn till vad resultaten visade utgör normen ett “trubbigt instrument i en sådan strävan” (Bergmark 2013, s.34) Dock menar Bergmark att ökad styrning inte behöver innebära ett minskat professionellt handlingsutrymme då riksnormen inte är den enda styrande faktorn i beslutsfattandet (Bergmark 2013, s.33–34).

3.4 Kopplingen mellan hyresskulder och hemlöshet

I en rapport av Länsstyrelsen (2018) "Bostadsförsörjning mer än bostadsbyggande: Analys över bostadsmarknaden för de som av olika skäl har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden" beskrivs en försämrad situation för människor som har det svårt på den svenska bostadsmarknaden. Läget på den rådande bostadsmarknaden beskrivs som krisartad då ökade priser och skuldsättning tenderar att marginalisera allt fler människor då de stängs ute från bostadsmarknaden. I rapporten som gjorts framgår det att byggandet av bostäder har ökat men att dessa nyproduktioner är dyra, vilket innebär att kommuner och befolkningen som saknar ekonomiska förutsättningar inte tas i beaktande. Avsaknaden av rätt förutsättningar leder till en ökad bostadsbrist (Länsstyrelsen 2018, s.12).

Socialstyrelsen har 2011 gjort en kartläggning av hemlösheten i Sverige vars syfte är att ta fram kunskap kring hemlösheten för att ge samhällsaktörer ett underlag i sitt arbete med hemlöshet. Studien ska hjälpa samhällsaktörer att ta fram handlingsplaner och strategier på lokal respektive nationell nivå (Socialstyrelsen 2012, s.3). I Socialstyrelsens kartläggning gjordes även uppföljningsintervjuer med 13 kommuner i Sverige för att kartlägga barnfamiljers situation på den sekundära bostadsmarknaden (Socialstyrelsen 2012, s.64). Den främsta orsaken till att barnfamiljer riskerar att avhysas är obetalda hyror på grund av en svår ekonomisk situation. I intervjuerna framgår det av kommunföreträdare att många bostadssökande saknar tidigare boendereferenser då många av dem dels aldrig har haft en egen bostad på den ordinarie bostadsmarknaden och att deras ekonomiska förutsättningar är begränsade då de lever på försörjningsstöd. Vare sig det är ensamstående eller barnfamiljer leder det i sin tur till att dessa personer inte godkänns som hyresgäster då de inte är attraktiva på bostadsmarknaden (Socialstyrelsen 2012, s.66).

I studien framgår det att kommunerna agerar olika och har olika rutiner när barnfamiljer blir hotade om avhysning. Vissa kommuner har skapat ett bra samarbete med hyresvärdar för att kunna arbeta vräkningsförebyggande där exempelvis hyresvärdar signalerar tidigt till socialtjänsten för att förhindra att barnfamiljer blir avhysta. Representanter i socialtjänst och kommun uppger att när socialnämnden får information om avhysning är det många gånger när kronofogden signalerar, vilket innebär att det är för sent i processen. Socialtjänstens enda möjlighet är då att få hyresvärdarna att gå med på en uppgörelse (Socialstyrelsen 2012 s.67). Vid arbetet med familjer som riskerar att bli avhysta kan även annan typ av stöd behövas. Intervjupersonerna hänvisar till vikten av ett helhetsperspektiv när det kommer till insatser till

barnfamiljer. Dessa insatser kan vara allt från budget- och skuldrådgivning till insatser för sociala problem (Socialstyrelsen 2011 s.68). Rutiner som nyttjas från socialtjänsten sida är att man antingen ordnar anstånd, gör upp avbetalningsplaner, erbjuder rådgivning, ordnar med att hyran betalas på autogiro eller förmedling av egna medel. Socialtjänsten har även möjlighet att ta över hyreskontraktet så hyresgästen kan bo i andrahand (Socialstyrelsen 2012, s.67)

3.5 Prövning av hyresskulder inom socialtjänsten

Pia Kjellbom (2015) skriver i sin artikel "Ekonomiskt bistånd vid hyresskulder" om socialtjänstens arbete med människor som riskerar att förlora sin bostad genom en påtvingad avflyttning på grund av försörjningsproblematik. I artikeln studerar Kjellbom vilka normer som används inom socialtjänsten i arbetet med hyresskulder (Kjellbom 2015, s.154). Kjellbom redovisar statistik för totalt 93 hushåll från "Socialtjänstens behandling av hyresskulder relaterat till beslut inom kronofogden under mars-maj år 2009 i Stockholms län" (Kjellbom 2015, s.159). Kjellbom delar in behandlingen av hyresskulder i tre kategorier nämligen, avslag - och bifall på hyresskulder samt hyresskulder som inte prövades (ibid.).

Vad gäller ansökningar som inte prövades av socialtjänsten framgår det i studien att ungefär två femtedelar av alla de 93 hushållen som var aktuella inom socialtjänsten för ekonomiskt bistånd inte fick sin ansökan om hyresskulder prövad och att ungefär en fjärdedel av dessa personer inte hörde av sig efter den inledande kontakten. Trots att socialtjänsten inte prövade rätten till hyresskulder för dessa hushåll kunde man inte neka den enskildes behov av bistånd till att betala av sina skulder då de erhöll ekonomiskt bistånd sedan tidigare. I dokumentationen framgick det att vissa av klienterna blev informerade om att bistånd beviljas restriktivt till skulder. I studien framgår det även att ungefär i två tredjedelar av fallen kunde klienterna lösa sin situation på egen hand genom att låna pengar från vänner, bekanta, lösa sin situation genom kommande inkomster eller genom en avbetalningsplan med hyresvärden (Kjellbom 2015 s.159).

Vad gäller ansökningar som avslogs framgår det att nästan i två femtedelar av de 93 hushållen fick personerna avslag på sin ansökan till hyresskulder, avslagen rörde sig om 1–2 hyresskulder som varierade mellan 5000 - 24 000 kronor. Motiveringen till några av avslagen var att personerna kunde klara av betalningen genom en avbetalningsplan med hyresvärden. För andra personer var motiveringen att personerna kan eller borde ha tillgodosett sitt behov på egen hand. Klienterna hade enligt dokumentationen självförfållat försatt sig i den situationen genom att

utebli från besök, inte följa uppställda krav från socialtjänsten, inte komma in med begärda handlingar eller inte stått till arbetsmarknadens förfogande. Socialtjänsten kunde inte neka klienternas oförmåga att tillgodose sina behov på egen hand i en tredjedel av avslagen. Motiveringen till avslagen i dem fallen var att bistånd beviljas restriktivt och att bistånd inte omfattar skulder. I vissa fall hänvisades personerna till makas/makes, sambos eller partners betalningsansvar (Kjellbom 2015, s.159–160).

I nästan en femtedel av de 93 hushållen bifölls ansökan om bistånd till hyresskulder, beloppen rörde sig om 5000 - 55 000 kronor. För de personer som fick bifallsbeslut kunde man finna annan social problematik utöver försörjningsproblem såsom missbruk, spelberoende, fysiska och psykiska problem. För de hushåll som fick bistånd till hyresskulder kunde man även se att de beviljades andra typer av insatser såsom bistånd till försörjningsstöd, matpengar, skulder eller stödinsatser i form av budget -och skuldrådgivning, missbruksbehandling, spelberoende, boendestöd och kontaktperson. Motivering till bifallsbesluten kunde ske med hänvisning till barnperspektivet eller vilken negativ påverkan avflyttning kan ha på hushållet (Kjellbom 2015, s.160-161).

3.6 Arbetsplatsnormer avseende hyresskulder inom socialtjänsten

I Kjellboms studie framgick det att socialsekreterare vid bedömning om rätten till bistånd till hyresskulder bland annat bedömer med hänsyn till gemensamma normer. Socialsekreterare fokuserar på följande normer, *individnormen*, *prioriteringsnormen* och *hushållsnormen* vid sina bedömningar om rätten till bistånd. Kjellbom identifierar ytterligare fyra normer som fokuserar på den sökandes behov: *egenansvarsnormen*, *orsaksnormen*, *terapeutiska normen* och *behovsnormen* (Kjellbom 2015, s.162–164).

Individnormen bygger på att ansökningarna bedöms individuellt. Dessa individuella bedömningar bygger på hushålls - och prioriteringsnormen (Kjellbom 2015, s.170). Vid bedömning om rätten till bistånd i ett hushåll utgick man från hushållsnormen där rätten till bistånd för den sökande och barnen bedömdes med hänsyn till alla hushållsmedlemmarnas beteende, man gjorde alltså inga individuella bedömningar i hushållet. När det kom till prioriteringar av klienter som riskerar avhysning var barnfamiljer prioriterade, framförallt ensamstående mammor. Detta innebär att prioriteringsnormen utgjorde en lägre skydd för hushåll med ensamstående vuxna (Kjellbom 2015, s.170).

Med egenansvarsnormen utgår socialsekreterarna från att klienten har ett eget ansvar över sin ekonomi och bör alltså agera ekonomiskt rationellt förhållande till det egna behovet (Kjellbom 2015, s.164). I studien framgick att socialsekreterare gjorde beräkningar tre månader tillbaka i tiden där även fiktiva inkomster kunde tas med för att påvisa att klienterna brustit i att hushålla med sin ekonomi och därmed avslå ansökan. Utöver ekonomisk rationalitet ska arbetsföra klienter stå till arbetsmarknadens förfogande genom att bland annat arbeta, skriva in sig hos Arbetsförmedlingen eller söka arbete, om klienten är sjuk ställs krav på sjukskrivningsintyg. I det fall klienten inte uppfyller dessa krav kan han eller hon få ett avslag. I Kjellboms studie uttryckte en socialsekreterare att det är svårt att bedöma i första skede varför klienter inte kan tillgodose sina behov på egen hand men att man månader senare får reda på att klienterna handskas med missbruk eller att det pågår utredningar på barnen. Kjellbom menar på att egenansvarsnormen inte tar hänsyn till en individuell bedömning av den enskildes situation (Kjellbom 2015 s.165). Vid de fall där klienten inte uppfyller egenansvarsnormen kunde socialsekreterare använda sig av en orsaksnorm som handlar om att hitta särskilda skäl till att förminska kraven. Klienter kunde alltså få bistånd trots irrationellt beteende. Sådana skäl kan vara psykiska problem, missbruk, våld i nära relationer eller felprioriteringar i sin ekonomi, vad som anses vara accepterade felprioriteringar varierade mellan socialsekreterare (Kjellbom 2015 s.166). Vissa avslags- eller bifallsbeslut kunde motiveras med hjälp av en terapeutisk norm som syftar till att ge biståndet ett behandlande och lärande innehåll. Exempel på terapeutisk norm kunde vara att klienterna uppmanades att lägga alla sina befintliga medel på hyresskulder för att sedan beviljas nödbistånd till mat. I andra fall kunde klienter som tidigare ansökt om hyresskulder och fått det beviljat få ett avslagsbeslut i syfte att uppfostra klienten (Kjellbom 2015, s.167–168). Vid sådana fall fanns även en behovsnorm som skulle möjliggöra bistånd till hyresskulder för klienter som har ett överskott eller som inte uppfyllt kriterierna för biståndet. Med behovsnormen tittade man på vilka allvarliga konsekvenser ett avslag skulle innebära och motiverade sitt bifall på den enskildes rätt till bostad (Kjellbom 2015, s.169).

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt redovisas de teoretiska utgångspunkterna som denna uppsats grundas på för att analysera och öka förståelsen för vårt forskningsämne. De teorier och begrepp som vi valt att använda oss av är handlingsutrymme, organisations - och yrkesprofessionalism. I denna studie använder vi oss av Liljegren och Pardings (2010) tolkning av organisations- och yrkesprofessionalism för att förstå hur organisatoriska- och professionella logiken styr

verksamheten och socialsekreterares arbete. Som komplement till dessa teorier om profession kommer vi att använda oss av Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) beskrivning av Michael Lipskys begrepp handlingsutrymme. Vi bedömer att begreppet handlingsutrymme är av vikt för vår uppsats då det skapas i samspel mellan professionen samt organisationen och medför att socialsekreterare har en frihet inom organisationen att använda sig av sitt handlingsutrymme vid sitt beslutsfattande.

4.1 Det professionella utövandet inom Socialtjänsten

4.1.1 Handlingsutrymme

Kerstin Svensson, Eva Johnsson och Leli Laanemets (2008) skriver i boken "Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete" att socialarbetarens roll inom en individ- och familjeorienterad organisation är att främst vara en representant för sin organisation, men också företräda människor som behöver hjälp. Socialarbetarens roll kan därmed beskrivas som en "gräsrotsbyråkrat" vilket är en översättning på Michael Lipskys (2010) begrepp på "street level bureaucrats" (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008, s.16). Yrkesrollen som socialarbetaren har, formas bland annat utifrån organisationens uppdrag men också i mötet med klienter, vilket därmed kan skapa ett dilemma. Dilemmat i detta fall, blir att socialarbetaren ska se klienten som en människa och ta hänsyn till klientens behov, men har samtidigt ett mer eller mindre begränsat handlingsutrymme att agera inom med hänsyn till de ramar organisationen har satt (ibid.).

Organisationen som socialarbetaren befinner sig i avgör hur stort handlingsutrymmet är, och handlingsutrymmet påverkas av flera aspekter såsom: rutiner, tolkningar, traditioner, individuella faktorer och interaktionen. Socialarbetaren har däremot en frihet inom sin yrkesroll men också en viss begränsning såsom lagar, regler, överenskommelser och traditioner som socialarbetaren måste ta hänsyn (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008, s.16–17).

Handlingsutrymmet skapar en möjlighet för socialarbetaren att bestämma hur han eller hon vill agera och handla. Men med det kommer också att socialarbetaren ska ha en professionell kunskap i att bedöma vad som är rimligt och motivera meningsfulla beslut utifrån den situationen och de val socialarbetaren ställs inför (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008, s.24).

”Handlingsutrymmet skapas alltså i samspel mellan organisationen och professionen. Organisationens givna ramar sätter gränser, men professionen kan också både sätta egna gränser och påverka de organisatoriska. En stark profession kan påverka hur organisationen sätter ramarna, medan en svag profession lätt kan bli organisationens verktyg” (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008, s.24)

Men det är inte enbart organisationen och professionen som påverkar handlingsutrymmet. Fortsättningsvis redogör författarna för vilka aspekter som formar handlingsutrymmet samt påverkar socialsekreterarens bedömningsarbete. Författarna exemplifierar detta genom att lyfta fram följande aspekter: hur socialarbetaren är som person, socialarbetarens värderingar och intressen. Även hur allmänheten ser på socialt arbete formar och påverkar hur socialarbetaren fattar sitt beslut i sina ärenden och hur politiker organiserar arbetet. Handlingsutrymmet som är av en normativ komponent är ett verktyg för den enskilde socialsekreteraren att göra egna bedömningar samtidigt som hen ska ta ställning till medborgarnas krav. Tolkningsföreträdet som socialsekreterarna har framför klienterna utgör en makt då det är ett sätt att skapa en valmöjlighet för den yrkesverksamma trots de regler som finns i organisationen. Svensson, Johnsson och Laanemets skriver att socialsekreterare tenderar att bortförklara sina valmöjligheter genom att hänvisa till regler i organisationen men att detta endast är en ursäkt då reglerna har lämnat ett spelrum (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008, s.25–26)

4.1.2 Yrkesprofessionalism

Andreas Liljegren och Karolina Parding (2010) skriver i artikeln “Ändrad styrning av välfärdsprofessioner - exemplet evidensbaserad i socialt arbete” om begreppen yrkes- och organisationsprofessionalism. Liljegren och Parding menar på att yrkesprofessionalism grundar sig på *kollegialitet som styrningsverktyg*. Med detta menas att de professionella anses besitta en typ av expertkunskap som ger dem ett tolkningsföreträde som gör att de kan fatta beslut gemensamt. Detta tolkningsföreträde grundar sig på att den professionella logiken det vill säga yrkesprofession styr organisationen. Den professionelle har genom sin höga utbildning och socialisation in i yrket lärt sig hur han eller hon ska handla i praktiken och vad som kan och inte kan göras (Liljegren & Parding 2010, s.276–278). Det problematiska med kollegialitet som styrningsverktyg är att det kan medföra en solid lojalitet mellan de professionella där de backar upp varandra. Med hänsyn till det kan en barriär byggas upp mellan de professionella och organisationen samt mellan professionella och klienterna. I det fall denna barriär återskapas

frekvent kan det leda till att allmänheten tappar förtroenden gentemot de professionella (Liljegren & Parding 2010, s.278).

Liljegren och Parding lyfter fram *ansvar* och *tillit* som centrala begrepp inom yrkesprofessionalismen. Författarna menar på att handlingsutrymmet och tillit är essentiell för att den professionella ska kunna ta det ansvar som krävs av hen både från staten, organisationen, chefen och från klienten, vilket i praktiken kan vara svårt. Med tillit som den professionella kan få på grund av sin utbildning och genom socialisation in i yrket ska den professionella utföra sitt arbete på ett adekvat sätt som bygger regler och rutiner inom organisationen samt klientens behov. Ramar, regler och rutiner är ett sätt att kontrollera de professionella inom verksamheten då det i praktiken är svårt att genomföra dessa kontroller. Liljegren och Parding menar på att organisationen räknar med att den professionella ska utföra arbetet på bästa sätt med hänsyn till en rad aspekter som de själva ska ta i beaktande i sitt arbete såsom klientens behov, yrkesetik, hierarkier, regler, rutiner och kontroll. Men många gånger utgör detta ett dilemma då yrkesverksamma måste ta ställning till svåra frågor som de själva förväntas reda ut (Liljegren & Parding 2010, s.278).

Ett annat begrepp som är centralt inom yrkesprofessionalismen är *tyst kunskap* som är nästa fas i lärandet. Tyst kunskap betyder att den professionella som besitter en högre utbildning och som har socialiserats in i arbetet, undermedvetet lärt sig hur man ska agera i givna situationer. Denna kunskap baseras på intuition vilken i sin tur bygger på teoretisk och praktisk erfarenhet. Den tysta kunskapen är kunskap som inte förvärvas, utan förs vidare till nyexaminerade genom icke formellt lärande av kollegor. Liljegren och Parding problematiserar den tysta kunskapen då det riskerar att bli godtyckligt då den professionella inte alltid kan förklara vad deras handlingar baseras på (Liljegren & Parding 2010, s.279).

4.1.3 Organisationsprofessionalism

Ett annat styrningsideal som Liljegren och Parding nämner, som kan styra det professionella arbetet inom en organisation är organisationsprofessionalismen. Med detta menas att arbetet som bygger på standardisering genom regler och rutiner för att styra verksamheten. Inom organisationsprofessionalism kan man finna en tydlig hierarkisk styrning som anger vilken befogenhet i att fatta beslut som den professionelle besitter (Liljegren & Parding 2010, s.280). Det problematiska med ett byråkratisk styrningsideal är att den enskilde och den professionelle ses på som kuggar i ett hjul då organisationens regler, rutiner och mål går i första hand (ibid.).

Inom den här logiken är begreppet, *governmentality* (styrningsmentalitet) centralt, som handlar om att man i ett modernt samhälle skall kunna både kontrollera sig själva och samtidigt styras av andra. Detta exemplifierar författarna med att yrkesverksamma inom organisationen med denna typ av styrningslogik kan uppleva det som mer professionellt att följa organisationens regler framför klientens intressen (Liljegren & Parding 2010, s.280–281).

Två begrepp som beskrivs som centrala inom offentliga organisationer är *accountability* (professionell ansvarighet) och *transparens*. Inom offentliga organisationer är det viktigt med kontinuerlig uppföljning i syfte att mäta verksamhetens arbete och säkerställa att verksamheten når upp till de krav som ställs genom manualbaserade bedömnings- och utvärderingsinstrument. Liljegren och Parding menar på att organisationsprofessionalismen bygger på ansvariggörande då man kontrollerar professionellas arbete i efterhand för att kontrollera om de lever upp till lagstiftningens intentioner och värnar om klientens intressen, detta medför i sin tur att arbetsprocessen blir alltmer transparent (Ibid.). Inom organisationsprofessionalism ska kunskapen vara dokumenterad helst i ord och siffror. Detta innebär i sin tur att den professionella genom tillämpning av lagstiftning och den byråkratiska strukturen hjälper klienten genom att ställa frågan: “Vad säger reglerna och vad är möjligt att göra för klienten utifrån reglementet?” (Liljegren & Parding 2010, s.281). Denna styrningslogik som grundar sig i ansvarighet via kontroll och dokumenterad kunskap kännetecknar en organisation med en byråkratisk legitimitet med organisationsprofessionalismen som styrningslogik. Inom organisationsprofessionalismen blir evidensbaserad bedömning centralt då bedömningsarbetet formaliseras i högre grad istället för att den yrkesprofessionella själv ska bedöma och klassificera de problem klienten behöver hjälp med. Med detta innebär att man inom organisationsprofessionalismen bygger *accountability* på att socialsekreterare inom offentliga organisationer ställs ansvariga gentemot myndigheter framför klientens intressen (Liljegren & Parding 2010, s.282–283).

Liljegren och Parding förklarar att det trots detta finns inom organisationsprofessionalismen styrningsmässiga fördelar som handlar om att allmänhetliga och klientspecifika intressen formuleras. Människobehandlande organisationer bygger på klientfokus, vilket innebär att organisationsprofessionalismen möjliggör styrningsverktyg som grundas i ovannämnda termer. Professionella kan då motivera beslut med hjälp av allmänmänskliga resonemang som bygger på vad som är bäst för klienten istället för organisationsegoistiska termer såsom budgetmässiga för- eller nackdelar (Liljegren & Parding 2010, s.283–284).

5. Metod

I följande avsnitt beskriver vi det tillvägagångssätt som vi utgått ifrån för att genomföra vår studie med hjälp av nio semistrukturerade intervjuer som vi värvat med hjälp av ett målstyrt urval genom mailkontakt. I nedanstående rubriker kommer det föras en metodologisk reflektion samt en etisk diskussion. Vi kommer även att redogöra vårt val av metod, urvalsprocess, vår förförståelse, genomförande samt bearbetning av empiri, studiens tillförlighet och en beskrivning av studiens arbetsfördelning.

5.1 Metodologiska överväganden

Alan Bryman (2018) lyfter i boken "Samhällsvetenskapliga metoder" olika strategier som karakteriserar de kvantitativa och kvalitativa forskningsmetoderna. Den kvantitativa forskningsstrategin bygger på ett deduktivt synsätt där man fokuserar på det naturvetenskapliga (positivistiska) tillvägagångssättet, där man eftersträvar att samla in så mycket fakta som möjligt för att ta reda på vad som är sant genom att nå en generaliserbarhet i studien. Den kvalitativa forskningsstrategin som vi grundar vår studie på bygger på ett humanistiskt synsätt där man strävar efter en nyanserad bild av hur respondenterna resonerar kring deras sociala verklighet (Bryman 2018, s.61). Vi bedömde därför att en kvalitativ metod skulle vara av större relevans för studiens syfte och frågeställningar då vi ämnade att undersöka socialsekreterarnas erfarenheter, hur de resonerar och tänker när det kommer till arbetet med försörjningsstöd till hyresskulder. Av den orsaken var vi inte intresserade av att tillämpa en kvantitativ forskningsmetod då det resulterande empiriska underlaget inte hade varit passande för vårt syfte.

5.2 Semistrukturerade intervjuer

För att besvara våra forskningsfrågor valde vi att genomföra nio semistrukturerade intervjuer med vinjetter, som verktyg för att se eventuella likheter och skillnader i hur socialsekreterare bedömer och resonerar vid bifalls -och avslagsbeslut gällande hyresskulder kopplat till begreppet skälig levnadsnivå. Bryman (2018) förklarar att den semistrukturerade intervjuformen möjliggör för intervjuaren att justera och kasta om sina frågor under intervjuens gång. De semistrukturerade frågorna skapar även möjligheten till att ställa följdfrågor (Bryman 2018, s.563). Varför vi valde denna typ av intervju var för att kunna skapa en öppen konversation med respondenterna och på så sätt tillåta för mer fördjupade och nyanserade resonemang. Vår intervjuguide bestod av en strukturerad lista över vilka frågeställningar som

vi ville beröra i vår studie. I intervjuguiden utgick vi från två utvalda teman, vilka berör skälig levnadsnivå och skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder, där vi även fördjupade oss i organisatoriska och professionella förutsättningar. Vi ville med hjälp av en semistrukturerad intervju låta våra respondenter delge sina berättelser öppet för att inte förhindra alternativa idéer och synsätt (Bryman 2018, s.565).

5.3 Vinjetter

Vi kompletterade våra intervjufrågor genom att läsa upp olika scenarion för socialsekreterarna. Vi läste upp fyra fiktiva fall där de sökande är i behov av bistånd till hemutrustning, uppehälle och bistånd till hyresskulder men där varje klient tillskrevs olika omständigheter till varför behovet uppstod. Bryman skriver att vinjetter är en metod som kan användas i kvalitativ forskning såväl som kvantitativ. I en vinjett får respondenterna identisk skriftlig information i form av en kortfattad beskrivning av ett fall där han eller hon får ta ställning till olika svarsalternativ (Bryman 2018, s.571). Vinjetter var av relevans i vår studie då vi ville förstå socialsekreterarnas bedömningar samt se likheter och olikheter i deras resonemang om skälighet. Med hjälp av vinjetter ville vi fånga upp hur de olika socialsekreterarna resonerar vid bifall- och avslagsbeslut samt vad som ligger till grund för beslutet. Vi valde att konstruera två vinjetter som handlar om enbart skälig levnadsnivå och två vinjetter som handlar om skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder. Anledningen till detta var för att vi ville fånga upp huruvida riktlinjer inom organisationen påverkar socialsekreterarnas bedömningsarbete.

Socialsekreterarna fick först en kort presentation av en familj som är i behov av ekonomiskt bistånd sedan gick vi över till att presentera våra vinjetter. Vi arbetade igenom en vinjett i taget där socialsekreterarna fick resonera om rätten till försörjningsstöd. Vinjetterna kompletterades med fem svarsalternativ på varje vinjett för att förstå socialsekreterarnas resonemang. Respondenterna ombads att fatta beslut om klienten/klienterna ska få bistånd eller inte samt med vilken motivering. Respondenterna ombads även att förtydliga vilka faktorer som beslutet grundar sig på, hur deras handlingsutrymme ser ut vid beslutsfattandet samt huruvida deras beslut är autonoma eller ej, alltså om de har delegation på beslutet eller ej. I analysen brukade vi endast två av fyra vinjetter. En vinjett kopplat till hyresskulder och en vinjett kopplat till skälig levnadsnivå, anledningen till det var för att vi behövde avgränsa vår studie och därav valde två vinjetter som fångar upp både skälig levnadsnivå och hyresskulder. Vi bedömer att detta inte påverkat resultatet då socialsekreterarnas bedömningar i alla fyra vinjetter frambringade likartade diskussioner bland socialsekreterarna vilka har analyserats i analysen.

5.4 Urval och urvalsprocess

Vi har valt en målinriktad urvalsmetod för att komma i kontakt med våra respondenter som befinner sig i vårt valda forskningsområde. Bryman (2018) skriver att målstyrt urval innebär att man som forskare väljer ut respondenter som är av relevans till forskningens ändamål och för att kunna besvara forskningsfrågorna. Därmed utgör urvalsmetoden inte ett slumpmässigt urval (Bryman 2018, s.496). Eftersom vårt urval har varit målstyrt, har vi utgått från ett kriterierstyrt urval. Med kriterierstyrt urval menas det att “man väljer ut alla enheter (fall eller individer) som uppfyller ett eller annat kriterium” (Bryman 2018, s.497). För att uppfylla vårt syfte samt besvara våra forskningsfrågor, har vi intervjuat socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd. Detta eftersom de är experter på området och har både kunskap och erfarenheter kring arbete med ekonomiskt bistånd.

På grund av den rådande pandemin (Covid-19) och de restriktioner som Folkhälsomyndigheten infört har vi inte haft möjligheten att fysiskt genomföra några intervjuer. Därför fick vi istället utföra personliga online intervjuer genom plattformen Zoom, vilket möjliggjorde för oss att skicka ut informationsbrev till socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd i hela Sverige och inte endast till kommuner inom rimligt pendlingsavstånd för oss. Bryman framhåller att det finns för- och nackdelar med att genomföra personliga intervjuer online. Som fördel med intervjuer online är att man både sparar tid och pengar då man inte behöver resa, om man har en urvalsgrupp som befinner sig i ett geografiskt utspritt område (Bryman 2018, s.593). Då vi är ute efter att förstå socialsekreterares arbete med ekonomiskt bistånd på riksnivå, dock utifrån studiens specifika forskningsområde upplevde vi att intervjuer online var ett bra sätt att komma i kontakt med socialsekreterare inom hela Sverige. Vi var inte ute efter någon form av enskilda förutsättningar inom någon kommun, utan en helhetsbild över arbetet med ekonomiskt bistånd. Men nackdelen med personliga intervjuer online är att tekniska problem kan uppstå, som exempelvis dålig sändning, mottagning och tekniska driftavbrott. Försämrade kvalitét kan eventuellt försvåra transkriberingen (ibid.). Tekniska problem var något som vi upplevde med somliga respondenter. Men inte i den omfattningen att det påverkade, försvårade eller förhindrade oss från att samla in empirin eller transkriberingen av empirin då vi kunde både utföra intervjuerna och samla in empirin utan att det påverkade kvalitén.

Till en början försökte vi värva socialsekreterare i Skåne genom mailkontakt med olika socialtjänstkontor, men då det gått en vecka utan någon respons och på grund av tidsbrist fick vi söka andra sätt att värva respondenter på. Därför kontaktade vi före detta kollegor och kunde därmed värva tre socialsekreterare från två olika socialkontor. Då alla intervjuer skulle ske online kunde vi utvidga vårt sökande till hela Sverige. Vi värvade ytterligare sex socialsekreterare från sex olika kommuner genom mailkontakt. Vi sökte fram en lista med kommunala växelkontor och socialtjänstkontor oberoende av storlek eller geografiska spridning inom Sverige. Vi skickade ut totalt 52 mail med informationsbrev till både socialtjänstkontor och växelkontor, som skickade ett bekräftelsebrev med information om att mailet vidarebefordras till enhetschefen/er inom kommunen som arbetar med ekonomiskt bistånd. Av de 52 mail vi skickade ut var det totalt 10 kommuner som svarade, varav 15 socialsekreterare ställde sig positiva för en intervju. På grund av tidsbrist och mättnad behövde vi tacka nej till nio socialsekreterare då vi hade kontaktat socialsekreterare och bokat in totalt nio intervjuer. Avfärdandet var oberoende av vilken socialsekreterare eller vilka kommuner socialsekreterarna arbetade för, urvalet baserades på först till kvarn för att det skulle vara så neutralt som möjligt. Jens Rennstam och David Wästerfors (2015) skriver i antologin "Handbok i kvalitativa metoder" att vid insamling av empiri är det huvudsakliga syftet att samla in material som ger en överblickbarhet som utgör en variation med en rik innebörd. Kvantiteten är alltså inte lika viktigt vid insamlandet av kvalitativt datamaterial då man inte är ute efter en större mängd data. Rennstam och Wästerfors menar på att en enda intervju kan vara avgörande (Rennstam & Wästerfors 2015, s.222). Vi bedömde att nio intervjuer varit betydande för vår studie då det givit en rik innebörd som möjliggjort för oss att bygga en analys då vi bedömde att empirin medförde en överblickbarhet och berikade vår studie.

5.5 Genomförande av intervjuer

I denna studie har vi likt det Bryman framför genomfört intervjuerna i en lugn och ostörd miljö där vi säkerställt att miljön inte påverkar inspelningen (Bryman 2018, s.566). I vår studie har totalt nio socialsekreterare från 8 olika kommuner ingått. Vi genomförde totalt sex intervjuer tillsammans och tre separat, varav en av oss utförde två intervjuer och den andre av oss utförde den tredje på egen hand på grund av etiska överväganden för att undvika ett beroendeförhållande mellan oss och deltagarna. I dessa tre intervjuer har beroendeförhållande undvikits då den som utfört intervjun inte känt respondenten på förhand.

Bryman redogör vidare att för att intervjun ska bli så bra som möjligt krävs det att intervjuaren är alert och aktiv under intervjuens gång. Om detta brister, kan detta resultera till att man förlorar eventuella viktiga synpunkter. Detta innebär att intervjuaren behöver vara flexibel (Bryman 2018, s.566–567). I de resterande intervjuerna har vi varit två intervjuare och en intervjuperson, vilket vi såg som en fördel. Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne (2015) skriver i kapitlet ”Intervjuer” att det är fördelaktigt för intervjuare att vara två, då en kan ställa frågor medan den andra för anteckningar. Detta innebär att den som ställer frågorna fokuserar på att uppmärksamma samt lyssna medan den som för anteckningar kan följa upp med intressanta synpunkter samt följdfrågor (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.49). Med hänsyn till användandet av intervjufrågor och vinjetter medförde det att medellängden på våra intervjuer var en timme och tio minuter. Intervjuerna genomfördes online genom Zoom där majoriteten av våra respondenter arbetade hemifrån medan andra socialsekreterare befann sig på ett socialtjänstkontor. Detta har medfört att socialsekreterare kunnat sitta i den miljö som de är vana vid. Bryman nämner vikten av att spela in intervjun, detta för att säkerställa att viktig information inte går förlorad samt att reducera chansen för misstolkningar (Bryman 2018, s.566).

5.6 Bearbetning och analys

Syftet med bearbetning av materialet är att systematisera den insamlade empirin. Vi har samlat in vårt kvalitativa datamaterial genom personliga online intervjuer via Zoom som vi med samtycke från respondenterna fick spela in. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) framhåller att när intervjun är genomförd är nästa steg att transkribera materialet. Detta kan göras genom att spela upp materialet, stoppa och spola tillbaka olika sekvenser för att underlätta transkriberingen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.50–51). Vi transkriberade intervjuerna ordagrant men med viss redigering för att undvika talspråksform. Bryman betonar vikten av en trogen återgivning av respondenternas utsagor men att subtila redigeringar kan göras i syfte att öka läsbarheten och göra innehållet rättvisa (Bryman 2018, s.581). När vi transkriberat alla intervjuer läste vi igenom vårt insamlade material för att få en överblickbarhet och identifiera återkommande teman. Första steget i vår kodning var att reducera texten för att sedan leta efter nyckelord såsom *bedömningsnormer*, *socialsekreterares erfarenhet*, *boendesituationen*, *handlingsutrymme*, *skälig levnadsnivå*, *samsyn*, *samråd*, *profession och riktlinjer*. Vi kategoriserade sedan våra nyckelord genom att använda ett färgschema. Vi gjorde detta för att sortera materialet och kategorisera i syfte att fånga upp det väsentliga i intervjuerna och för att

framhäva mönster. Jens Rennstam och David Wästerfors (2015) lyfter fram i kapitlet “Att analysera kvalitativt material” att man ska reducera sin empiri för att skapa koncentration och skräpa. Vid insamling av empiri kan man få överflödigt datamaterial som behöver beskäras för att fånga upp det väsentliga i relation till uppsatsen (Rennstam & Wästerfors 2015, s.228–230).

När vi sorterade ut det kodade materialet, läste vi återigen de svar som vi kodat och det bearbetade materialet för att sedan välja ut citat som vi ansåg kunde tillämpas i analysen. När vi sammanställde vår empiri övergick vi till att ändra formalia i citatet utan att ändra citatets kontenta, detta var för att för att citaten skulle vara likartade i språkbruk. Ahrne och Svensson (2015) skriver i kapitlet “Att analysera och skriva” att det kan vara nödvändigt att göra subtila redigeringar i citaten för att hjälpa läsaren att förstå, men att innebörden i citaten inte ska förändras (Ahrne & Svensson 2015, s.246).

5.7 Metodens tillförlitlighet

Bryman (2018) lyfter fram fyra ståndpunkter beträffande validitet och reliabilitet i kvalitativ forskning. Extern reliabilitet handlar om huruvida man får samma resultat om studien upprepas. Det är dock inte sannolikt att man kan få samma resultat i en kvalitativ studie då den sociala miljön är föränderlig. Forskare kan försöka uppfylla kriteriet av extern reliabilitet genom att inta liknande social roll som forskaren i den ursprungliga studien (Bryman 2018, s.465). Vi tror inte att vår studie kommer kunna upprepas och få liknande resultat då vår undersökning syftar till att studera socialsekreterares resonemang i bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd till hyresskulder. Detta innebär att resultatet grundar sig i enskilda socialsekreterares resonemang. Dessa resonemang påverkas av lokala riktlinjer, lagar, praxis och den sökandes individuella behov som är föränderliga.

Andra ståndpunkten är intern reliabilitet som handlar om att forskarlaget som utför studien är överens om hur de ska tolka empirin (Bryman 2018, s.465–466). Vi bedömer att detta kriterium är uppfyllt då vi är överens om hur vi tolkat och förstått det insamlade materialet. Vi är dessutom endast två som utfört studien, vilket dels innebär att det inte har varit lika många inblandade som behöver komma överens och att vi i största möjliga mån undvikit subjektiva värderingar. Intern validitet handlar om huruvida studien överensstämmer med andra forskares observationer och teorier (ibid.). Vi har använt oss av andra forskares studier och teorier för att sedan kunna analysera vår empiri och komma fram till egna slutsatser. Extern validitet betonar i vilken utsträckning studien kan generaliseras till andra sociala situationer och miljöer. Bryman

skriver att den externa validiteten i kvalitativa studier är ett problem då forskare avgränsar sitt urval (ibid.). Vår studie är inte generaliserbar då vi begränsat vårt urval till endast nio socialsekreterare inom åtta olika socialkontor i Sverige. Det är alltså inte representativt då studien inte är kvantitativ eftersom vi eftersträvar en mer djupgående förståelse framför generaliserbarhet.

5.8 Etiska överväganden

Vetenskapsrådets “Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning” (u.å.) lyfter att studier som syftar till att forska kring olika fenomen, bör beakta olika forskningskrav. Individskyddskravet är ett grundläggande krav vid forskning, som står för att individer inte får “utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning”. Individskyddskravet går även att precisera i fyra huvudkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet u.å, s.5–6). Våra frågeställningar och vårt val av metod bedömer vi är etisk försvarbara. Vi har valt en metod som besvarat våra frågeställningar och som hjälpt oss att kunna få ett djupgående och ärligt resonemang från våra respondenter. Vår valda metod och urval har under studiens gång inte bidragit till tänkbara skadliga konsekvenser för berörda respondenter. Detta eftersom våra respondenter inte tillhör någon utsatt grupp och befinner sig inte i en utsatt position. Vårt valda ämne i studien finner vi inte är ett känsligt ämne för socialsekreterarna och de frågor som vi har ställt till respondenterna har inte varit av känslig karaktär. Därmed bedömer vi att vår undersökning har levt upp till individskyddskravet.

Med informationskravet menar Vetenskapsrådet att forskaren ska på förhand informera deltagarna om undersökningens ändamål samt vad som gäller när man deltar i undersökningen. Förhandsinformationen ska vara detaljerad och det ska även innehålla information om hur undersökningen kommer att gå till. Forskaren ska även informera sina deltagare om frivillighet och att materialet som samlats in endast kommer att användas i forskningsändamål (Vetenskapsrådet u.å, s.7). När vi skickade ut en förfrågan till de olika socialtjänstkontoren, informerade vi med hjälp av ett informationsbrev som innehöll en beskrivning av studiens ändamål, utformning och villkor för deras deltagande. Väl under intervjun informerade vi muntligt återigen vad studiens syfte är och intervjuens utformning. Vi förklarade för respondenterna att vi kommer att använda oss av fyra vinjetter under intervjun och be dem svara

på frågor kring vinjetterna. Därefter frågade vi efter deras samtycke till att delta samt samtycke till att spela in intervjun. När vi väl spelade in intervjun fick de möjlighet att trycka på en knapp med alternativen “continue” eller “leave this meeting”. Vi informerade även om att studien bygger på frivillighet och att de har rätt att avbryta sin medverkan närsomhelst under intervjuens gång. Med samtyckeskravet menas att forskaren alltid ska inhämta ett samtycke från sina deltagare om att de vill delta i undersökningen. Samtyckeskravet innebär att deltagarna även har självbestämmanderätt kring sitt eget deltagande. De har rätten att kunna avbryta sitt deltagande utan att behöva utsättas för sanktioner och ska heller inte utsättas för press på grund av sitt beslut. Samtyckeskravet specificerar även att beroendeförhållande mellan forskaren och deltagaren bör undvikas för att förhindra att respondenten känner sig blottad eller pressad av att bli intervjuad av en bekant (Vetenskapsrådet u.å, s.9–10). Då vi under studiens gång intervjuade tre före detta kollegor, försökte vi undvika ett beroendeförhållande genom att den författare som inte kände respondenten fick utföra intervjun på egen hand. Med detta kringgår vi inte hela problemet då vi vid transkribering av empirin tar del av alla intervjupersonernas resonemang dock är inte svaren av känslig karaktär då svaren inte innehåller känslig information. Socialsekreterarnas svar baseras inte på personliga värderingar utan på deras resonemang kring arbetet med försörjningsstöd.

Konfidentialitetskravet handlar om att inte offentliggöra och sekretessmarkerade uppgifter som framkommer under undersökningen. Det kan innebära att uppgifter som kan anses vara etiskt känsliga bör innefattas av tystnadsplikt. Personer ska även aidentifieras så att det inte går att spåra enskilda deltagare (Vetenskapsrådet u.å. s.12–13). När vi avrundade våra intervjuer informerade vi respondenterna om att deras uppgifter som namn och vilket socialkontor de arbetade inom inte kommer att förekomma i studien, för att ingen koppling ska göras till respondenten. I vår studie valde vi att inte berätta vilka kommuner socialsekreterarna arbetar för då det i vissa kommuner endast arbetade två socialsekreterare. Nyttjandekravet handlar om att det insamlade materialet endast ska användas i forskningssyfte och får därmed inte användas eller utlånas för icke vetenskapliga syften (Vetenskapsrådet u.å. s.14). Under våra intervjuer informerade vi våra respondenter om att det insamlade materialet endast ska användas för studien syfte och ändamål, vilket det har. Det insamlade materialet som har varit i form av ljudfiler, videoklipp och transkriberingar har därmed raderats.

5.9 Förförståelse och metoddiskussion

Vår position till studien är att vi båda har arbetat med ekonomiskt bistånd i tre månader till följd av fyra månaders praktik och en av oss arbetar än idag på ett socialkontor i Skåne. Genom att ha arbetat och fortfarande arbeta med ekonomiskt bistånd har vi själva blivit exponerade för dessa bedömningssvårigheter. Vi som har gjort studien har varit medvetna om vi har haft förförståelse inom ämnet på grund av tidigare erfarenheter och intressen, vilket kan ha påverkat processen. Men våra subjektiva antaganden har inneburit att vi kunnat förstå och undersöka vår empiri utifrån socialsekreterarnas perspektiv. En fördel är att vi under intervjuens gång lättare kunde ställa följdfrågor samt förstå socialsekreterarnas resonemang. En nackdel är att det fanns en risk för att vi kunde blivit för partiska genom att bli för involverade och överta en ifrågasättande ton. Dock undvek vi detta då vi eftersträvade en djupare förståelse då ingen av oss hade erfarenhet av arbetet med hyresskulder, vilket ökat vårt intresse för respondenternas svar. Men våra resonemang kring arbetet med försörjningsstöd till hyresskulder har fördjupats då det empiriska underlaget har medfört att vi själva förstår och tänker på hur organisationen påverkar arbetet med försörjningsstöd samt hur viktigt utnyttjandet av handlingsutrymmet är för att hjälpa klienten få sina behov tillgodosedda i relation till både samhällsliga förutsättningar och det rådande reglementet.

Vår ursprungstanke var att endast använda oss av Michael Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkrati. Denna tanke ändrades när vi samlade in vår empiri och började reflektera över den. Vi fann att teorier som betonade professionalism var mer av relevans för vårt syfte och frågeställningar. Vi fann ett intresse för att relatera studien till yrkes - och organisationsprofessionalism och handlingsutrymme då vi fann det mer förknippat till respondenternas svar.

Socialsekreterare som deltog i vår studie har varit kvinnor, men vi ser inte att det har påverkat vårt resultat då vi inte har fokuserat vår studie på genusfrågor.

5.10 Arbetsfördelning

Under studiens gång har vi kontinuerligt arbetat tillsammans och haft ett nära samarbete med varandra, därmed har arbetsfördelningen varit jämnt fördelat. Vi valde att ha ett sådant arbetssätt för att vi ansåg att det var det lämpligast för oss båda men även för att utveckla en förståelse för forskningsprocessen som kräver kontroll över helheten, vilket är lättare att

åstadkomma när man är två. Detta möjliggjorde att vi under studiens gång har kunnat utbyta tankar, reflektioner och idéer. Vi har utfört sex intervjuer tillsammans och tre har utförts enskilt på grund av etiska skäl för att motverka ett beroendeförhållande mellan forskare och deltagare, då två av socialsekreterarna varit tidigare kollegor till en av oss medan den tredje socialsekreteraren var tidigare kollega till den andre av oss. Ett beroendeförhållande har därmed undvikits under intervjutillfället då den som utfört intervjun inte känt respondenten på förhand. Som tidigare nämnt undgår vi inte beroendeförhållandet vid transkribering av vår empiri då vi tar del av alla intervjupersoners svar. Vi bedömer att våra respondenters svar inte är av känslig karaktär då svaren inte innehöll några personliga värderingar, utan baseras på deras reflektioner och resonemang kring arbetet med försörjningsstöd. Transkribering av vår empiri har fördelats rättvist med undantag av en intervju på grund av udda antal. Resterande delar i denna studie som analys, bearbetning och sammanställning har framställts tillsammans. Vi har under skrivande stund läst arbetet tillsammans för att på så sätt få ett enhetligt språkbruk och innehåll.

6. Resultat och analys

6.1 Presentation av intervjupersonerna

I denna analys är samtliga respondenter socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd. Av alla nio socialsekreterare, arbetar tre socialsekreterare i två större kommuner och de resterande sex socialsekreterare arbetar i sex mindre kommuner. Alla socialsekreterare som vi intervjuat är socionomer med socionomexamen exklusive en försörjningsstödssekreterare som har en kandidatexamen i socialpsykologi. Alla socialsekreterare som intervjuades var kvinnor vars erfarenhet sträcker sig mellan ett och 22 år. I vår analys kommer vi inte att namnge respondenterna, utan hänvisa till dem som R1 till R9. Nedan följer en kort presentation av våra intervjupersoner:

R1 är socialsekreterare samt budget och skuldrådgivare som arbetat med försörjningsstöd i 22 år.

R2 är socialsekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i ett år.

R3 är socialsekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i 14 år.

R4 är socialsekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i 21 år.

R5 är förste socialsekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i 15 år.

R6 är socialsekreterare har arbetet med försörjningsstöd i 16 år.

R7 är socialsekreterare har arbetet med försörjningsstöd i sex år.

R8 är försörjningsstödssekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i ett år.

R9 är socialsekreterare och har arbetet med försörjningsstöd i ett och ett halvt år.

6.2 Skälig levnadsnivå - ett diffust begrepp

För att förstå socialsekreterarnas resonemang kring just ekonomiskt bistånd gällande hyresskulder som är vår studies huvudfokus behövs först en genomgång av hur de resonerar om skälig levnadsnivå, eftersom det ligger till grund för varje bedömning. Anledningen till att vi skriver socialsekreterarnas tolkning av begreppet skälig levnadsnivå i analysen är för att det inte finns en given definition. För att förstå det som har kommit fram ur intervjupersonernas resonemang kring bistånd till hyresskulder så behöver vi också förstå de sammanhang inom vilka intervjupersonerna arbetar: nämligen organisationen, som innefattar de styrningsverktyg och riktlinjer samt handlingsutrymmets möjligheter och begränsningar.

Som tidigare förklarat är den övergripande målsättningen inom arbetet med ekonomiskt bistånd tillförsäkringen av en skälig levnadsnivå för den enskilde. Det framgår dock inte tydligt i lagtexten eller förarbeten vad skälig levnadsnivå innefattar. Enlig Bergmark är syftet med skälig levnadsnivå att göra ekonomiskt bistånd mer anpassningsbart i förhållande till den samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige. Det var ett sätt att få standardförbättringar att även nå bidragstagare (Bergmark 2013). Det som framkommer bland våra respondenter är att vad som anses vara en skälig levnadsnivå förändras över tid, vilket gör att det inte finns någon given eller bestående mall för hur begreppet ska appliceras i praktiken. En av våra respondenter uttryckte följande:

“Begreppet skälig levnadsnivå är väldigt fritt för tolkning för den som handlägger ärendet /.../ Jag tycker att det är en fråga där det alltid görs individuella bedömningar och där det är upp till handläggare att bedöma vad man anser är skäligt.” R4

Vad som framkommer utifrån citatet ovan och även av andra socialsekreterare vi intervjuade är att begreppet skälig levnadsnivå alltid ska bedömas utifrån individens situation genom individuella bedömningar men det är även upp till socialsekreteraren att bedöma vad som är skäligt eller inte. Vid frågan vad en av våra respondenter grundade definitionen av skälig levnadsnivå på svarade hen följande:

“Jag tror att det grundar sig på gemensamma riktlinjer som verksamheten har kommit fram till men också individuella bedömningar.” R4

De andra respondenterna resonerade kring begreppet på liknande sätt, vilket kan kopplas till tolkningsföreträdet som socialsekreterare besitter. De professionella besitter en typ av expertkunskap som ger dem ett tolkningsföreträde som gör att de kan fatta gemensamma beslut (Liljegren & Parding 2010). Tolkningsföreträdet som socialsekreterarna har framför klienterna innebär en viss makt, då det är ett sätt att skapa ett utrymme för egna tolkningar som kan ge variation i bedömningarna för den yrkesverksamma inom ramen för de regler som finns i organisationen (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008).

Något som framkom under intervjuerna var att ju längre erfarenheter inom arbetet med ekonomiskt bistånd, desto lättare att utnyttja sitt handlingsutrymme. Detta i sin tur innebar att det blev lättare att kunna avgöra vad som är skäligt för individen. Även om begreppet skälig levnadsnivå är diffust kan socialsekreterares erfarenheter göra det enkelt för honom eller henne att avgöra vad som är skäligt. En av socialsekreterarna med 22 års erfarenhet beskrev följande:

Jag tycker ju att jag har ett bra handlingsutrymme, sedan är det ju så att jag har ju jobbat så pass länge så att jag har ju lärt mig hur jag ska göra de här bedömningarna
- R1

Angelin, Hjort och Salonen konstaterar att socialsekreterarna som har en längre erfarenhet av socialt arbete och ekonomiskt bistånd utnyttjade sitt handlingsutrymme oftare än nyexaminerade. Nyexaminerade tenderar att hålla sig till formella regelverket och riktlinjerna i större utsträckning än erfarna socialsekreterare och därmed inte utnyttja sitt handlingsutrymme genom mer generösa bedömningar (Angelin, Hjort & Salonen 2014). En stark profession som utnyttjar sitt handlingsutrymme kan påverka de organisatoriska ramarna och därmed sätta egna gränser istället för att bli ett verktyg som organisationen utnyttjar (Svensson, Johansson & Laanemets 2008).

6.3 Hyresskulder i en pragmatisk organisation

Ett sätt för organisationen att göra arbetet med socialtjänstlagen mer begripligt är införandet av riktlinjer som definierar vad som ingår i skälig levnadsnivå. Dessa riktlinjer är en ram som utgör regler och rekommendationer för hur socialsekreterare ska handla, bedöma och resonera

om rätten till ekonomiskt bistånd. Enligt organisationsprofessionalismen bygger arbetet på standardisering genom regler och rutiner för att styra verksamheten (Liljegren & Parding 2010). En av våra respondenter uttryckte följande:

“Vi har ju våra lagar, riktlinjer och regler som vi måste följa. Det ska vara rättssäkert, då kan man inte ska ge en klient jättemycket och en annan ingenting. Det ska ju vara på liknande villkor.” R7

Citatet ovan visar att riktlinjer kan betraktas som ett sätt att förenkla och strukturera arbetet för socialsekreterare på socialtjänsten kring vad som ska anses vara skäligt. Applicerandet av riktlinjer blir då ett sätt att öka rättssäkerheten inom organisationen. Inom organisationsprofessionalismen beskrivs accountability (professionellas ansvar) och transparens som två centrala begrepp. Inom offentliga organisationer som exempelvis socialtjänsten är det viktigt med uppföljningar för att mäta organisationens arbete. Det är även ett sätt att säkerställa att organisationen når upp till de manualbaserade bedömnings- och utvärderingsinstrument inom verksamheten. Det kan i sin tur resultera i att arbetsprocessen blir alltmer transparent då detta möjliggör kontroll av de professionellas arbete för att säkerställa att det lever upp till lagstiftningens intentioner. Genom accountability vill organisationen kontrollera medarbetarnas arbete i efterhand för att säkerställa att arbetet utförs adekvat (Liljegren & Parding 2010). Samtliga socialsekreterare hänvisade till riktlinjer och regler inom organisationen som ett sätt att begränsa eller forma det egna handlingsutrymmet. En av socialsekreterarna som vi intervjuade angav följande:

“I våra riktlinjer står också vilken delegation vi har, så jag vet ju vad jag får och inte får fatta beslut om.” R1

Citatet ovan kan kopplas till den hierarkiska styrningen och struktur som man kan finna inom olika organisationer. Denna hierarkiska styrning anger vilken befogenhet de professionella besitter och vilka beslut han eller hon kan fatta (Liljegren & Parding 2010). En socialsekreterare beskrev följande:

“Generellt beviljas inte bistånd till hyresskulder enligt Socialstyrelsens riktlinjer. För att man ska beviljas bistånd till skulder ska man se att det medför en allvarlig social konsekvens, vilket kan vara att man blir av med boendet. Min bild av hur rimligt det är med att betala ut bistånd till skulder överensstämmer med riktlinjerna.” R2

Beträffande det ovannämnda citatet kan detta länkas till begreppet, governmentality (styrningsmentalitet) som är ett centralt begrepp inom organisationsprofessionalismen. Governmentality utgår ifrån att den professionella i en organisation ska kunna styras av andra samtidigt som han eller hon ska styra andra (Liljegren & Parding 2010). I citaten ovan nämner respondenten att de behöver förhålla sig till lokala riktlinjer som formar och styr deras arbete och som i slutändan påverkar deras beslut. Detta bygger på en styrningsmentalitet där socialsekreterarna i sitt arbete både styrs av riktlinjerna och organisationen samtidigt som deras arbete både styr och styrs av klienten. Våra respondenter beskriver att för att vara eller betraktas som professionell bör organisationens regler väga tyngre än klientens intresse (Ibid.). Vid frågan om varför hen tror att det finns en delegationsordning och riktlinjer inom organisationen, svarade en socialsekreterare följande:

“Det är ju bland annat hyresskulder för barnfamiljer som vi inte har delegation på, utan då är det chefen. Det är ju klart att man ska ha extra koll, att kostnader inte ska ske eller att det ska bli orimligt, det ska inte vara att väldigt många kan få en viss insats. Jag tror även att politiker vill ha koll på vissa saker.” R5

Skälig levnadsnivå är - och enligt vad som kommer fram i vår analys, måste vara - öppet för tolkning, inte enbart för att ekonomin, arbets- och hyresmarknaden fluktuerar utan för att professionalitet kan innebära att följa organisationens regler framför klientens intresse och då den professionella ska ta ansvar på ett adekvat sätt. För att den professionella ska ta det ansvar som ställs på honom eller henne krävs ett handlingsutrymme. Men vid hyresskulder begränsas det här handlingsutrymme då det många gånger ligger på enhetschefen att fatta beslut. Att följa delegationsordningen och riktlinjerna som är satta för socialsekreteraren, är ett sätt för organisationen att upprätthålla legitimitet och kontroll. Liljegren och Parding (2010) menar att organisationens logik grundar sig i ansvarighet och kontroll i form av dokumenterad kunskap. Denna dokumenterade kunskap kännetecknar den byråkratiska legitimiteten inom organisationen. Den professionelle hjälper då klienten utifrån det rådande reglementet (ibid.). Denna styrningsmentalitet gör att det skorrar mellan organisationen samt klientens intresse då socialsekreterare tåmpas mellan att vara professionell och visa solidaritet gentemot klienten, vilket utgör ett dilemma för socialsekreterare vid användandet av sitt begränsade handlingsutrymme (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008).

För att tydliggöra våra respondenters resonemang kring ekonomiskt bistånd till hyresskulder använde vi oss av följande vinjett som bestod av mamma, pappa, sonen Carl (23 år), dottern Nina (14 år), dottern Sofie (10 år) och sonen Lucas (1 år):

Familjen blev självförsörjande när pappa Fredrik under mitten av 2019 fick ett heltidsjobb inom äldreomsorgen. I samband med att Covid-19 bröt ut och restriktioner infördes inom äldreomsorgen blev Fredrik uppsagd med kort varsel efter 9 månaders anställning. Han ansökte om A-kassa 2 månader senare. Mamma Ida är mammaledig och får föräldrapenning från Försäkringskassan. Familjen sökte sig då tillbaka till socialtjänsten. När en ekonomisk beräkning upprättades hade de ett överskott och fick därav avslag tre månader i följd. Familjen kunde under dessa tre månader inte betala sin hyra och fick därmed hyresskulder på 22 500 kr samt varning om vräkning. Familjen ansöker nu om ekonomiskt bistånd till hyresskulder.

Då våra respondenter resonerar kring denna vinjett framkommer det tydligt hur deras bedömningar kring skälig levnadsnivå till hyresskulder baseras på riktlinjer och delegationsordningen. Även om det tidigare framkommer i socialsekreterarnas resonemang att skulder beviljas restriktivt med hänsyn till Socialstyrelsen och organisationens riktlinjer, var nästan alla socialsekreterarna överens om att bevilja familjen bistånd till hyresskulder. Men då summan var så stor hade inte alla våra respondenter befogenhet att fatta beslutet. En av socialsekreterarna uttryckte följande:

“Summan är för stor för mig, så mitt handlingsutrymme finns egentligen inte utan det är enhetschefen, tror jag. Jag vet inte vad hennes gräns är annars får man ju gå till avdelningschefen. Men uppåt i vår organisation. Men jag får inte besluta om det, det är för mycket pengar.” R7

Samtliga socialsekreterare hänvisade till enhetschefen eller socialnämnden, då de inte hade beslutanderätt på en sådan summa. Respondenterna förklarade att de istället skulle få skriva förslag till beslut som de sedan skulle redovisa för chefen.

6.4 Hyresskulder - ett mer och mer angeläget problem

Länsstyrelsen beskriver den försämrade situationen som blivit på grund av den rådande bostadsbristen. De redogör för hur ökande priser på bostadsmarknaden samt skuldsättning resulterat i att fler människor marginaliseras och stängs ute från bostadsmarknaden. Då bostadsbyggandet ökar blir marknaden allt dyrare. Detta innebär att kommuner och befolkningen som saknar ekonomiska förutsättningar inte tas i beaktande (Länsstyrelsen 2018). Detta bekräftades av följande respondent:

“Nu blir det svårare och svårare eftersom bostadslösheten ökar. Det blir svårare och svårare att hitta bostäder, kraven blir högre för att komma in på bostadsmarknaden och det finns färre lösningar än förr. Det går inte att lösa lika lätt, om du har gjort ett misstag så kan du betala för det misstaget väldigt länge nu för tiden. Jag kan ju se en skillnad under de år jag har jobbat, en skillnad i hur konsekvenserna blivit av en hyresskuld och därmed också skillnad i hur jag bedömer. /... / Förlorar du din lägenhet är det en lång väg tillbaka, speciellt om man ska få ett förstahandskontrakt. Man kan ju få andra tillfälliga boenden men det beror på tur, kontakter, sociala färdigheter, tillgång till en dator, internet och om man kan vara aktiv med att leta.” R6

Socialekreteraren förklarar i citatet ovan att bostadslösheten ökar, kraven på bostadsmarknaden är högre och att lösningarna minskat. Produktionen av nya bostäder är dyr och människor som inte har rätt ekonomiska förutsättningar stängs ute från bostadsmarknaden. Respondenten förklarar vikten med att anpassa bedömningsarbetet efter den rådande bostadssituationen och klientens specifika behov, vilket kan innebära att respondenter beaktar allmänhetiska och klientspecifika termer som bygger på vad som är bäst för klienten istället för organisationsegoistiska termer (Liljegren & Parding 2010). Många av respondenterna menar på att hyresskulder är ett mer angeläget problem än vad det var tidigare på grund av den rådande bostadssituationen. I nedanstående citat förklarade en socialekreterare hur införandet av det vräkningsförebyggande arbetet som bygger på att ingen människa ska bli värkt möjliggjort att hyresskulder inte beviljas lika restriktivt:

“Mister du en lägenhet på grund av obetalda hyror så är det nästan helt omöjligt att hitta nytt boende så att ja det är mer angeläget nu än vad det kanske var för 10 år sedan /.../ Vi har varit mer restriktiva med hyresskulder, men eftersom vi har tagit fram det här vräkningsförebyggande arbetet så utgår jag på något vis från att vi inte är lika restriktiva som tidigare.” R4

Dock är detta vräkningsförebyggande arbetet svårt att applicera för klienter med långvarigt försörjningsbehov då andra riktlinjer påverkar arbetet. Bergmark (2013) skriver att socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd har fått återkommande anmärkningar då de baserar sina bedömningar utifrån normen, och att detta därmed kan betraktas som att man inte tar hänsyn till individens faktiska behov. Därmed kan det bli problematiskt om en klient är i behov av ekonomiskt bistånd över en längre period och har en dyr hyreskostnad som överstiger riktmärket i kommunen. Socialsekreterarna förklarade under intervjuerna att inom de kommuner de arbetar har man satt upp riktlinjer med exakta summor för den högsta godtagbara boendekostnaden baserat på vad som anses vara en skälig hyra för ett hushåll. En socialsekreterare berättade följande:

“Högsta godtagbara hyra i vår kommun för en ensamstående under 29 år är 5100 kronor. Jag tror nog att det baseras på ett genomsnitt av det som finns tillgängligt inom kommunen. Skälig levnadsnivå utgår ju någonstans ifrån en norm i samhället /... / Jag förstår ju tankesätt att man utgår ifrån ett riktmärke i kommunen, samtidigt blir det ett problem. Våra klienter är kanske inte den gruppen som har möjlighet att välja och vraka om man säger så, utan ofta är de utsatta på många olika sätt och är tvungna att tacka ja till första bästa. Då kanske det råkar bli en lägenhet som låg över riktmärket, för att alternativet annars är att personen blir hemlös och då kan ju riktmärkena eller riktlinjerna va lite konstiga i förhållande till det /... / Vi kan till exempel ge något som heter rådrum och då är det ju en möjlighet för den enskilde att sänka sina kostnader under en viss period, eller visa att de gör det de kan för att sänka sina kostnader.” R9

Med hänsyn till ovanstående citat, kan detta betraktas som problematiskt inom en organisation som socialtjänsten som har ett byråkratiskt styrningsideal att beakta, där regler, rutiner och mål ska alltid gå i första hand. För att vara eller betraktas som professionell kan organisationens regler väga tyngre än klientens intresse (Liljegren & Parding 2010). Socialarbetaren har en frihet inom sin yrkesroll men också en viss begränsning såsom lagar, regler, överenskommelser och traditioner som socialarbetaren måste ta hänsyn till (Svensson, Johnsson & Laanemets 2008). Men inom människobehandlande organisationer som socialtjänsten är klientfokus centralt och angeläget. Liljegren och Parding (2010) förklarar att organisationsprofessionalismen möjliggör ett styrningsverktyg som grundas på allmänhetiska och klientspecifika intressen. Med hjälp av dessa termer kan den professionelle motivera ett beslut med allmänmänskliga resonemang istället för organisationsegoistiska resonemang som

handlar om budgetmässiga för- och nackdelar. Om socialsekreterare utgår blint från organisationens riktlinjer utan att ta hänsyn till samhället i stort eller klientens individuella behov skulle det kunna medföra att de inte längre hjälper klienter att uppnå en skälig levnadsnivå. När socialsekreterare inte beviljar hela hyran gång på gång varje månad innebär det att klienter som är bidragsberoende kanske i slutändan försätts i skulder då de inte klarar av att betala hela hyran och då behöver de kanske använda pengar från sin riksnorm varje månad.

Hur socialsekreterare resonerar kring skälighet kopplat till den rådande boendesituationen, kan exemplifieras genom följande vinjett:

Sonen Carl har autism och social fobi och tog nyligen sin examen. Han var under en period av sin studietid inneboende hos sina föräldrar och betalade en inneboendehyra på 2500 kr, då han var självförsörjande genom fullt CSN. Under sin studietid valde Carl att flytta ut, då han inte klarade av trångboddheten hemma och hittade en 1: a med hyreskostnad på 5500kr. Efter sin examen har Carl haft svårt att hitta arbete och har sökt 9 arbeten inom diverse områden senaste månaden, men står fortfarande utan någon egen inkomst. Carl söker nu bistånd till uppehälle, hyres- och elkostnad.

Utifrån vinjetten hade de socialsekreterare vi intervjuat motiverat ett bifall, men utifrån riktlinjerna hade de givit Carl ett rådrum, för att han ska sänka sin boendekostnad. Men somliga socialsekreterare övervägde även om de ens var skäligt att ge Carl ett rådrum med tanke på den rådande bostadssituationen. Socialsekreterare skulle därmed tänka sig godta Carls hyra även fast den var över deras högsta godtagbara hyreskostnad, då man tog hänsyn till att det kunde bli svårt för Carl att hitta ett billigare boende. Nedanstående socialsekreterare resonerade på följande sätt:

“Hyran är lite hög för att vara så pass ung. Jag hade gett honom ett rådrum. Skiljelinjen är vid 23 år, han är precis över. Högsta godtagbara hyra för ungdomar under 23 år i vår kommun är 4800 kronor. Jag hade dock avvaktat med rådrum på grund av den rådande bostadssituationen.” R6

Avseende hur somliga socialsekreterare bedömde att avstå från att ge Carl ett rådrum trots organisationens riktlinjer och rutiner visar på att de utnyttjade sitt handlingsutrymme. Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) skriver att även om socialsekreterare har vissa begränsningar inom sin profession så har de ett handlingsutrymme. Detta handlingsutrymme

möjliggör för den professionella att bestämma hur han eller hon vill agera och handla utifrån vad hen bedömer är rimligt, skäligt och meningsfullt utifrån den individuella situationen.

6.5 Tak över huvudet och det restriktiva bedömningsarbetet

Som tidigare nämnt ingår betalningar av skulder i *livsföring i övrigt* som beviljas väldigt restriktivt. Beviljandet av ekonomiskt bistånd till hyresskulder sker efter en individuell prövning utifrån av vad som anses vara skäligt, där man gör en helhetsbedömning för att se vilka konsekvenser en obetald skuld kan medföra (Socialstyrelsen 2013). Bergmark förklarar att utgifter över normen generellt sätt beviljas restriktivt och att socialtjänstens riktlinjer ibland är vaga eller saknas helt (Bergmark 2013). Även om skulder generellt ska beviljas restriktivt, har socialtjänsten ett betydande ansvar då de behöver hjälpa individen att lösa sin boendesituation. Socialsekreteraren i nedanstående citat menade på att det inte innebär att kommunen behöver bistå med en hållbar lösning men att man finner tillfälliga lösningar i väntan på att individen kan få en egen bostad.

“Man har ju rätt att ha tak över huvudet, det är kommunens ansvar. Men det innebär inte att man har rätt att ha ett hus eller lägenhet, utan det betyder helt enkelt bara det att man inte ska behöva sova på gatan.” R7

Detta kan förklaras utifrån vad socialtjänsten bedömer är en skälig levnadsnivå. Men bedömningen som genomförs kring skälighet ska grundas på individens individuella förutsättningar. Om socialtjänsten bedömer att en tillfällig lösning inte är skälig för klienten, då behovet inte anses bli tillgodosedd i avvaktan på en egen bostad så kan socialtjänsten bevilja bistånd till hyresskuld. En socialsekreterare beskrev följande:

“För att en skuld ska kunna beviljas så är det för att det är det enda sättet för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Det ska inte finnas en annan lösning för personen och det ska inte gå att lösa på ett annat sätt.” R5

När det kommer till bedömningsarbetet kring vad som är skäligt för specifikt hyresskulder, framgick det av våra intervjuer att socialsekreterarna utgick från liknande bedömningsarbete vid handläggningen. Detta bedömningsarbete kan kopplas till några av de bedömningsnormer som Pia Kjellboms tagit fram i sin studie 2015. Kjellbom förklarar att *individnormen* handlar

om att skälighet bedöms individuellt, där socialsekreterarna först och främst beaktar hushållsmedlemmarnas beteende. Socialsekreterare ska även ta hänsyn till hushållets utformning, hushåll med barnfamiljer prioriteras, vilket innebär att *prioriteringsnormen* utgör ett lägre skydd för hushåll med ensamstående vuxna (Kjellbom 2015). En av våra respondenter beskrev prioriteringen av barnfamiljer på följande sätt:

“Barnen kan inte rå för att föräldrarna inte tar sitt ansvar och söker hjälp eller gör det de ska. Så därför tror jag att man går in extra hårt för att barn inte ska bli utan bostad, på grund av det föräldrarna har gjort. Så då kan man ju gå in och rädda situationen trots att det kanske blir ett övertramp på föräldrarnas självbestämmande. Men då gör man det med barnens bästa i åtanke.” R9

Gällande citatet ovan, samt vad flera andra socialsekreterare uttryckte under intervjuerna, framkom vikten av barnperspektivet vid bedömningsarbetet kring vad som är skäligt gällande beviljandet av bistånd till hyresskulder. Socialsekreterarna tar särskild hänsyn till barnfamiljer när barn är med i bilden, då det är fler som är inblandade i förhållande till en ensamstående. När barn är med i bilden är det viktigt att utgå ifrån barnets bästa. Organisationen räknar med att den professionella ska utföra arbetet på bästa sätt med hänsyn till en rad aspekter som de ska ta i beaktande i sitt arbete, såsom barnperspektivet och klientens behov. Men många gånger utgör detta ett dilemma då yrkesverksamma måste ta ställning till svåra frågor som de förväntas reda ut (Liljegren & Parding 2010). Följande socialsekreterare uttryckte:

“Om du exempelvis är ensamstående person och har inga barn, inga kända eller andra större bekymmer. Då är du hänvisad till att sova på soffan hos din kompis om du blir vräkt. Så det är väldigt individuellt och det är ju väldigt sällan vi går in och beviljar en hyresskuld.” R5

Detta kan relateras till vad Kjellbom nämner tidigare, att ensamstående vuxna inte prioriteras i den omfattningen som barnfamiljer gör (Kjellbom 2015). Då en barnfamilj dels består av fler hushållsmedlemmar som kommer att bli påverkade om en vräkning sker i jämförelse med en ensamstående samt för att hushållet består av barn, för vilka socialtjänsten har ett betydande ansvar för om de riskerar att fara illa.

6.6 Ekonomisk rationalitet - en bedömningsnorm

I en av vinjetterna som användes under intervjuerna redovisades familjen Johansson som bestod av mamma, pappa, sonen Carl (23 år), dottern Nina (14 år), dottern Sofie (10 år) och sonen Lucas (1 år).

Familjen blev självförsörjande när pappa Fredrik under mitten av 2019 fick ett heltidsjobb inom äldreomsorgen. I samband med att Covid-19 bröt ut och restriktioner infördes inom äldreomsorgen blev Fredrik uppsagd med kort varsel efter 9 månaders anställning. Han ansökte om A-kassa 2 månader senare. Mamma Ida är mammaledig och får föräldrapenning från Försäkringskassan. Familjen sökte sig då tillbaka till socialtjänsten. När en ekonomisk beräkning upprättades hade de ett överskott och fick därav avslag tre månader i följd. Familjen kunde under dessa tre månader inte betala sin hyra och fick därmed hyresskulder på 22 500 kr samt varning om vräkning. Familjen ansöker nu om ekonomiskt bistånd till hyresskulder.

Den professionelle ska genom tillämpning av lagstiftning och den byråkratiska strukturen hjälpa klienten genom att ställa frågan: "Vad säger reglerna och vad är möjligt att göra för klienten utifrån reglementet?" (Liljegren & Parding 2010). Pia Kjellbom förklarar att socialsekreterare utgår från att klienten har ett eget ansvar över sin ekonomi och att klienten därav bör handla ekonomiskt rationellt, detta baseras då på egenansvarsnormen. För att se om klienten haft ekonomiska förutsättningar för att betala sin hyra gör socialsekreterare beräkningar tre månader tillbaka där även fiktiva inkomster kunde tas med i beräkningen. Hamnar klienten på ett normöverskott innebär det att klienten agerat ekonomisk irrationellt och har därmed inte planerat framåt, vilket utgör en grund för ett avslag. Kjellbom förklarar att egenansvarsnormen inte tar hänsyn till en individuell bedömning och därav behöver man göra en bedömning utifrån orsaksnormen. Denna bedömning syftar till att förminska kraven som ställs på individen, sådana orsaker kunde vara felprioriteringar, missbruk, psykiska problem eller våld i nära relationer (Kjellbom 2015).

"Jag tycker att vårt jobb är att först och främst se våra klienter som kompetenta människor som kan ta ansvar för sin egen situation, jag jobbar inte med några "stackare" som behöver försörjningsstöd. Det tycker jag är en kränkande inställning, utan jag jobbar med kompetenta människor som kan ta ansvar för sin situation. Detta är naturligtvis med viss modifikation, är man inne i ett missbruk eller annan problematik då kan man inte alltid planera ekonomin. Då ställer man inga sådana krav, då löser vi det på annat sätt." R1

Vid sådana fall finns en behovsnorm vars syfte är att möjliggöra bistånd till hyresskulder för individer som hamnat på ett överskott eller inte uppfyller kriterierna för biståndet. Socialsekreterare tittar då på vilka sociala konsekvenser ett avslag kan innebära för klienten (Kjellbom 2015). Samtliga socialsekreterare som intervjuades menade på att pappan skulle ansökt om A-kassa i tid för att få den inkomst som behövdes för familjen skulle blivit självförsörjande. Samtliga respondenter förklarade även att de inte hade beviljat hyresskulden om det inte fanns barn i hushållet. En förmildrande omständighet som kunde användas för att motivera ett bifall för familjen i vinjetten var prioriteringsnormen. En av socialsekreterarna uttryckte följande:

“Vi tittar ju på vad är det som har orsakat hyresskulden. När det ibland finns ett överskott, så redan där så tar vi bort överskottet om vi anser att det inte är rimligt att de har kunnat spara det i 3 månader i följd. Sedan så tänker jag att den här familjen vill man ju faktiskt inte ha bostadslös så man får titta på vad är det man kan göra. Jag tror att de skulle ha stora möjligheter att få sin skuld reglerad.” R1

I socialsekreterarnas resonemang betonades vikten av att hjälpa familjer utifrån barnperspektivet men inga resonemang kring huruvida den rådande bostadssituationen kan påverka beslutet framfördes. Vid frågan om bedömningen skulle sett annorlunda ut om det var en ensamstående vuxen, svarade en socialsekreterare följande:

“På ett sätt ja, för att vi har ju barn i bilden, barn kan ju faktiskt inte hjälpa den situationen. Ensamstående ska ju egentligen inte behandlas sämre, så grunderna ska ju egentligen vara samma. Men det är klart att det kan bli en skillnad i bedömningen.” R7

Dessa resonemang som socialsekreterare lyfter, bygger på att den professionella socialsekreteraren gör bedömningsarbetet med hjälp av regler och rutiner inom organisationen. Det som framkom under intervjuerna var att respondenternas bedömningsarbete såg likadant ut i de olika kommunerna. I nedanstående citat förklarade R6 vad det beror på:

“Jag måste alltid utgå från riktlinjerna och gör jag avsteg så måste jag förklara varför och motivera det. Jag har ju ändå lagen, riktlinjer och domar som jag måste följa. De påverkar ju verkligen vilken typ av beslut vi fattar, det är inte upp till mig till 100 procent.” R6

Socialsekreteraren förklarade att det inte är endast upp till hen att fatta ett beslut, utan att hen behöver ta hänsyn till andra principer. För att socialsekreterare ska ta det ansvar som krävs av honom eller henne krävs i sin tur ett handlingsutrymme och tillit. Socialsekreterare kan genom tillit utföra sitt arbete på ett adekvat sätt som bygger på regler och rutiner inom organisationen (Liljegren & Parding 2010). Dessa resonemang kan även förstås utifrån tyst kunskap, då professionella socialsekreterare lärt sig hur man ska agera i givna situationer. Professionen formas av både teoretisk och praktisk kunskap som förs vidare genom icke formellt lärande inom arbetsgruppen (Ibid.).

7. Diskussion

Syftet med denna studie var att fördjupa förståelsen för hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd resonerar kring rätten till hyresskulder utifrån sin profession och organisatoriska förutsättningar, genom att besvara följande frågor: *Hur tolkar och förhåller sig socialsekreterarna till begreppet skälig levnadsnivå kopplat till försörjningsstöd till hyresskulder? Hur påverkar organisationen socialsekreterares arbete med rätten till bistånd till hyresskulder? Detta har vi gjort genom kvalitativa intervjuer med socialsekreterare inom försörjningsstöd där empirin har analyserats med hjälp av begreppen handlingsutrymme samt yrkes - och organisationsprofessionalism. I följande avsnitt kommer vi att återkoppla och diskutera det som framkommit i vår studie i löpande text.*

I tidigare forskning framhåller Bergmark (2013) att avsaknaden av en tydlig definition av begreppet skälig levnadsnivå resulterat ett spelrum för socialsekreterares skilda tolkningar. Införandet av begreppet var ett sätt för lagstiftarna att göra ekonomiskt bistånd mer anpassningsbart i förhållande till den svenska samhällsekonomiska utvecklingen och ett sätt att få standardförbättringen i Sverige att även nå bidragstagare. Dock framgår det inte i lagtexten hur professionella ska precisera och anpassa begreppet skälig levnadsnivå, vilket innebär att det har blivit öppet för politiska beslut och på så sätt förändrat bidragets tillgänglighet och generositet. Det som framkommit i studien utifrån hur våra respondenter tolkar och förhåller sig till begreppet skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder, är att vad som är skälig levnadsnivå ska och bör vara öppet för tolkning. Vilket inte endast är till följd av att ekonomin, arbets- och hyresmarknaden ska fluktuera, utan även för att den professionella ska ta sitt ansvar på adekvat sätt samt för att professionalitet kan innebära att följa organisationens regler framför klientens intressen. Riktlinjer blir då ett sätt att förenkla och strukturera arbetet för

socialsekreterare med arbetet kring vad som ska anses vara skälig levnadsnivå. Detta är in sin tur en led i att rättssäkra arbetet för att uppnå accountability och transparens (Liljegren & Parding 2010). Denna styrningsmentalitet gör att det skär sig mellan organisationens samt klientens intressen då socialsekreterare tampas mellan att vara professionell och visa solidaritet gentemot klienten. För att den professionella ska ta det ansvar som ställs på honom eller henne krävs tillit (från både organisationen och klientens sida) och ett handlingsutrymme (ibid.). Även om begreppet skälig levnadsnivå är diffust kan socialsekreterares erfarenheter göra det enkelt för honom eller henne att avgöra vad som är skäligt då erfarna socialsekreterare tenderar att utnyttja sitt handlingsutrymme mer än nyexaminerade socialsekreterare (Angelin, Hjort & Salonen 2014). Men handlingsutrymmet begränsas vid arbetet med hyresskulder då det många gånger är enhetschefen som får fatta sådana beslut enligt delegationsordningen, vilket är ett sätt för organisationen att upprätthålla legitimitet och kontroll som i sin tur påverkar socialsekreterarnas arbete med rätten till bistånd till hyresskulder.

Enligt Socialstyrelsens beviljas hyresskulder restriktivt om det inte står klart att personens chans till att uppnå en skälig levnadsnivå kan påverkas. Landets kommuner försöker fånga upp och åtgärda problematiken med hemlöshet genom att införa ett vräkningsförebyggande arbete. Det vräkningsförebyggande arbetet används som ett komplement i socialsekreterarnas arbete med skulder och kan användas som redskap när en ansökan om en hyresskuld inkommer men med det innebär det inte att klienter inte avhyses. Det vi har funnit i vår studie är att vräkningsförebyggande arbetet blir svårare för socialsekreterare att applicera i praktiken på grund av lokala riktlinjer som fastställer högsta godtagbara hyra som påverkar vad som anses vara en skälig hyreskostnad för klienter i den kommunen. Att uppnå en skälig levnadsnivå blir därmed svårare för klienter med en långvarig försörjningsproblematik. Har klienter en hyreskostnad som överstiger riktmärket i kommunen kan det innebära att del av hyran avslås varje månad, vilket innebär att klienten behöver bekosta mellanskillnaden på egen hand. Detta kan resultera att klienten i slutändan försätter sig i en hyresskuld då han eller hon inte kan bekosta denna del själv under en längre period.

Vid arbetet med hyresskulder ska socialsekreterare applicera en helhetssyn där han eller hon tar hela klientens livssituation i beaktande där individen i första hand har ett eget ansvar. Men det som har framgått i studien är att hyresskulder beviljas mindre restriktivt när barnfamiljer riskerar en avhysning i förhållande till ensamstående vuxna. När barn är med i bilden framgår det i empirin att det är viktigt att sätta sig in i barnets situation och basera ett beslut på barnets bästa då barnen inte kan rå för vad föräldrarna gör. Organisationen räknar med att den

professionella ska utföra arbetet på bästa sätt med hänsyn till en rad aspekter som de själva ska ta i beaktande i sitt arbete, såsom barnperspektivet och klientens behov (Liljegren & Parding 2010).

I denna studie tydliggörs hur kravet på socialsekreterare som arbetar med försörjningsstöd inte endast handlar om att utbetala pengar till klienter, utan även att hjälpa klienten uppnå en skälig levnadsnivå genom att anpassa biståndet efter individens livssituation och förutsättningar. Men arbetet med att hjälpa klienten uppnå en skälig levnadsnivå skär sig med lagstiftningen och demografiska förändringar i samhället. Det som konstaterats i denna studie är att socialsekreterare förväntas bära och balansera denna otakt genom att använda sig av sitt handlingsutrymme genom att exempelvis ge ett rådrom för att ge klienten en möjlighet att reducera sin boendekostnad. Handläggaren behöver därför vara medveten om att klienter inte alltid har chansen att välja och vraka och att det därför resulterar i att klienten försätter sig i en hyresskuld genom att tacka ja till en dyr lägenhet framför att vara/bli hemlös. Om socialsekreterare utgår blint från organisationens riktlinjer utan att ta hänsyn till samhället i stort samt klientens individuella behov skulle det kunna medföra att de inte längre hjälper klienter att uppnå en skälig levnadsnivå. Detta går då emot syftet med avsaknaden av en tydlig definition av begreppet skälig levnadsnivå, nämligen att anpassa det efter individens specifika behov och det går då emot det eftersom det inte blir anpassningsbart efter samhällsförändringar, utan styrs av organisationsegoistiska termer såsom budgetmässiga fördelar. Socialsekreterare ska med ekonomiskt bistånd, enligt Socialtjänstlagen (2001:453), hjälpa individen att uppnå en skälig levnadsnivå, dock begränsas detta då biståndet inte anpassas efter bristen på bostäder eller hyreskostnaderna på bostadsmarknaden. Det som avgör om klienten får tak över huvudet kan då vara ett annat slags tak, nämligen 'högsta godtagbara hyra', som varje kommun sätter upp. Den rådande bostadsbristen och de ökade hyreskostnaderna är en bidragande faktor till att människor som inte har rätt ekonomiska förutsättningar under en längre period faller mellan stolarna. Socialsekreterare får anpassa arbetet utifrån vad reglerna säger och vad som är möjligt att göra för klienten utifrån reglementet. Det blir alltså deras roll att agera utifrån vad som anses vara rätt i samhället genom att sätta sitt handlingsutrymme i bruk men på så sätt faller även socialsekreterarna mellan stolarna eftersom handlingsutrymmet begränsas av organisatoriska förutsättningar såsom den hierarkiska styrningen inom organisationen som klargör vem som har befogenhet att fatta ett visst beslut (Liljegren & Parding 2010).

7.1 Förslag till vidare forskning

Då denna studie fokuserar på hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd tolkar, förhåller sig till och resonerar kring skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder, fördjupar vi inte oss i hur arbetet med klienten ser ut efter en avhysning eller hur organisationen anpassar uppdateringen och utvecklingen av nya riktlinjer till samhällsförändringar. Då hyresskulder beviljas restriktivt är det inte alla som får sin ansökan om bistånd till hyresskulder beviljat. Därför hade det varit intressant att titta på hur arbetet med avhysta klienter ser ut, vilket ansvar socialtjänsten har i arbetet med hemlösa klienter och hur vägen tillbaka ser ut. Förslag till hur denna forskning skulle kunna genomföras är intervjuer med socialsekreterare och bostadshandläggare inom ekonomiskt bistånd.

Referenser

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Att analysera och skriva. I Ahrne, Göran & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Angelin, Anna, Torbjörn Hjort & Tapio Salonen (2014) Lokala handlingsstrategier för skäliga levnadsvillkor – reflektioner utifrån Malmökommissionens studier om försörjningsstödet och barns fattigdom. *Socialmedicinsk tidskrift*, 91(5), s.480–488.

Bergmark, Åke (2013) Ekonomiskt bistånd - en urholkad stödform. *Socionomens forskningssupplement*, 34(6) s.24–53.

Billquist, Leila (1997) Byråkrati och personligt bemötande - studier av tidsbeställning. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 4(2) s.114–129.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I Ahrne, Göran & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Kjellbom, Pia (2015) Ekonomiskt bistånd vid hyresskulder. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(2), s.153–174.

Liljegren, Andreas & Karolina Parding (2010) Ändrad styrning av välfärdsprofessioner - exemplet evidensbaserad i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 17(3-4) s.270-288.

Linde, Stig & Kerstin Svensson (2013). Bokens ärende. I Linde, Stig & Kerstin Svensson (red.) (2013) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter - Människobehandlande organisationer*. Malmö: Liber.

Lipsky, Michael (2010). *Street level Bureaucracy: Dilemmas of individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.

Minas, Renate (2008) Att arbeta med ekonomiskt bistånd II: exemplet mottagning av nya socialbidragskienter. I Bergmark, Åke, Lundström, Minas, Renate & Wiklund, Staffan (red.) (2008) *Socialtjänsten i blickfånget: organisation, resurser och insatser: Exempel*

från arbete med barn och ungdom, försörjningsstöd, missbruk. Stockholm: Natur och kultur.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, Göran & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder.* Malmö: Liber.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*

Socialstyrelsen (2013). *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten.* Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2012) *Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär.* Stockholm: Socialstyrelsen.

Stranz, Hugo (2007). *Utrymme för variation – om prövning av socialbidrag.* Rapport i socialt arbete nr 119. Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete.

Stranz, Hugo & Stefan Wiklund (2012) Oskälig levnadsnivå? En studie av inkomstnivåer bland ensamstående mödrar med socialbidrag. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 19(2), s.72–92.

Svensson, Kerstin, Eva Johnsson & Leili Laanemets (2008) *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete.* Stockholm: Natur och kultur.

Vetenskapsrådet (u.å.) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.* <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Weber, Elisabet & Gunilla Holmlin (2018) *Bostadsförsörjning mer än bostadsbyggande - Analys över bostadsmarknaden för de som av olika skäl har svårt att sig in på bostadsmarknaden.* Länsstyrelsen Skåne.

Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev

Bakgrund och syfte

Hej, vi heter Rayan Reslan och Hanan Raad och vi är två socionomstudenter som studerar på Lunds universitet. Vi är inne på vår sjätte termin och ska skriva vårt examensarbete som handlar om att undersöka hur socialsekreterare som arbetar med ekonomiskt bistånd resonerar kring begreppet skälig levnadsnivå och beslut om bistånd till hyresskulder. Syftet med vår uppsats är alltså att fördjupa förståelsen för hur socialsekreterare upplever och resonerar kring begreppet skälig levnadsnivå, vilka utmaningar socialsekreterare stöter på i sitt vardagliga arbete omkring handläggandet av bistånd till hyresskulder och hur klienten tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Vi vill därför gärna genom en intervju med dig som erfaren socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd ta del av dina kunskaper och resonemang kring ämnet för att få en inblick i komplexiteten av arbetet med ekonomiskt bistånd.

Studiens genomförande

För att uppnå vårt syfte med uppsatsen vill vi gärna intervjua socialsekreterare på ekonomiskt bistånd. Intervjun kommer att vara ca 45–60 minuter lång. Under intervjuens gång kommer vi efter ditt samtycke att spela in intervjun för att fånga upp all värdefull information som vi får och återge den på korrekt sätt i vår uppsats. Det inspelade materialet kommer endast att användas för uppsatsens syfte och av oss skribenter. Vi kommer avidentifiera dig som vill delta och materialet som kommer att återges i uppsatsen kommer inte att kunna härledas till dig. Det insamlade materialet kommer förvaras på ett säkert sätt där bara vi två har tillgång till materialet och det kommer att förstöras när vårt examensarbete blivit godkänt och publiceras. Du som samtycker till att delta, kan få ett slutgiltigt exemplar av examensarbetet.

Frivillighet

Du som intervjuperson är frivillig att delta och kan när som helst avbryta ditt deltagande utan att behöva förklara eller motivera. Vi kommer då inte att använda dina ev. utsagor i vår studie.

Om du vill medverka ber vi dig snarast återkomma till oss för att vi ska kunna boka en intervju. På grund av våra tidsramar behöver vi genomföra intervjun någon gång under vecka 47, 48 eller 49.

Vi följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att minska smittspridningen och vill därför värna om din, vår och allas säkerhet. Vi vill därmed hålla den avstånd som är nödvändig samt undvika onödiga samlingar. Därmed kommer vi att genomföra våra intervjuer på Zoom. Vi kommer stå för inbjudan och länkar.

Frågor?

Har du frågor får du gärna höra av dig.

Kontaktuppgifter

Hanan Raad: 07X XXX XXXX. Hxxxxxx@student.lu.se

Rayan Reslan: 07X XXX XXXX. Rxxxxxx@student.lu.se

Annika Capélan (Handledare på Socialhögskolan, Lunds universitet).

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bakgrund:

- Grundutbildning och eventuell vidareutbildning?
- Typ av anställning?
- Tidigare erfarenheter?
- Hur länge har du arbetat som socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd?
- Hur kommer det sig att du valt att arbeta med ekonomiskt bistånd?
- Kan du beskriva dina arbetsuppgifter?
- Hur ser rutinerna kring beslutfattandet ut?
- Går vissa ärenden via fler händer och i så fall vilka/varför?
- Med vem diskuterar du dina beslut?
- Finns det beslut du överlämnar till en kollega? Exempel?
- Hur fungerar teamet när det gäller beslut?

Skälig levnadsnivå och handlingsutrymme

- Anser du att definitionen av begreppet och bedömningen av skälig levnadsnivå är ett angeläget problem? på vilket sätt då?
- Hur definierar du begreppet skälig levnadsnivå?
- Vad grundar du denna definition på?
- Hur stämmer definitionen med dina egna värderingar?
- Tror du att din och dina kollegors uppfattning om vad som är skälig levnadsnivå överensstämmer? På vilket sätt?
- Vilka svårigheter upplever du med bedömningen av skälig levnadsnivå? Exempel?
- Har din syn på skälig levnadsnivå förändrats sedan du börjat arbeta som socialsekreterare på ekonomiskt bistånd? Hur och varför/inte?
- Vad baserar du bedömningar på? Vilken är utgångspunkten i bedömningsarbetet?
- Upplever du att kommunala riktlinjer påverkar generositeten av biståndet?
- Hur ser du på ditt handlingsutrymme? Vad begränsar det och var/när/hur/i vilka sammanhang kan det tänjas?
- Anser du att du kan använda dig av ditt handlingsutrymme vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd.
- Hur påverkar målgruppen din bedömning kring begreppet skälig levnadsnivå. På vilket sätt och varför?

Skälig levnadsnivå kopplat till hyresskulder

- Anser du att hyresskulder är ett angeläget problem? På vilket sätt?
- Ser du någon koppling till dagens boendesituation/bostadslösheten? På vilket sätt?
- Hur resonerar du om rätten till bistånd till hyresskulder? Vilka bedömningsnormer ligger till grund för arbetet?
- Vilken är den vanligaste orsaken till att en klient söker stöd för hyresskulder idag? Har de bakomliggande orsakerna förändrats?
- Hur har lagstiftning, kommunens riktlinjer och bostadspolitiken följt med i förändringarna? Kan du utveckla?
- Kan du beskriva processen runt handläggandet av hyresskulder?
- Vilka kriterier behöver vara uppfyllda för att klienten ska anses ha rätt till bistånd till hyresskulder?
- Vilka skyldigheter och rättigheter har klienten vid beviljandet av bistånd till hyresskulder?
- Finns det ärenden om hyresskulder där du känner att du inte helt kan stå bakom besluten eller önskar det kunde se annorlunda ut?
- Tycker du att det finns tydliga gemensamma riktlinjer inom organisationen kring bedömningen av rätten till hyresskulder? Är dessa riktlinjer möjliga att hålla sig till i de olika ärendena?
- Upplever du att det finns tillräckligt med lagstöd vid bedömningen av rätten till försörjningsstöd till hyresskulder?
- Vad är särskilt utmanande när det gäller att bedöma rätten till stöd för hyresskulder?

Bilaga 3 - Vinjetter

Familjen Johansson har under en längre period varit aktuella för ekonomiskt bistånd. Familjen består av mamma Ida 42 år, pappa Fredrik 45 år, sonen Carl 23 år, dottern Nina 14 år, dottern Sofie 10 år och sonen Lucas 1 år. Familjen bor i en hyresrätt med 3 rum och kök. Pappa Fredrik har ingen gymnasieutbildning och har varit arbetslös periodvis sedan 2016. Mamma Ida saknar delar av sin gymnasiala utbildning och har varit arbetslös sedan 2015 och är för tillfället mammaledig. Föräldrarnas inkomster räcker inte till då de hamnar på ett underskott varje månad.

Vinjetterna är oberoende av varandra, ansökningarna kommer inte in samtidigt. Det är olika scenarios som ska bedömas separat.

Vinjett 1

Familjen blev självförsörjande när pappa Fredrik under mitten av 2019 fick ett heltidsjobb inom äldreomsorgen. I samband med att Covid-19 bröt ut och restriktioner infördes inom äldreomsorgen blev Fredrik uppsagd med kort varsel efter 9 månaders anställning. Han ansökte om A-kassa 2 månader senare. Mamma Ida är mammaledig och får föräldrapenning från Försäkringskassan. Familjen sökte sig då tillbaka till socialtjänsten. När en ekonomisk beräkning upprättades hade de ett överskott och fick därav avslag tre månader i följd. Familjen kunde under dessa tre månader inte betala sin hyra och fick därmed hyresskulder på 22 500 kr samt varning om vräkning. Familjen ansöker om ekonomiskt bistånd till hyresskulder.

- Vilket beslut skulle du fatta?
- Med vilken motivering?
- Vilka faktorer är avgörande för hur du fattar beslutet?
- Hur ser du på ditt handlingsutrymme i ett sådant ärende?
- Skulle du behöva förhandla med kollegor/chef eller skulle alla troligen vara överens?

Vinjett 2

Sonen Carl har autism och social fobi och tog nyligen sin examen. Han var under en period av sin studietid inneboende hos sina föräldrar och betalade en inneboendehyra på 2500 kr, då han var självförsörjande genom fullt CSN. Under sin studietid valde Carl att flytta ut, då han inte klarade av trångboddheten hemma och hittade en 1:a med hyreskostnad på 5500kr. Efter sin

examen har Carl haft svårt att hitta arbete och har sökt 9 arbeten inom diverse områden senaste månaden, men står fortfarande utan någon egen inkomst. Carl söker nu bistånd till uppehälle, hyres- och elkostnad.

- Vilket beslut skulle du fatta?
- Med vilken motivering?
- Vilka faktorer är avgörande för hur du fattar beslutet?
- Hur ser du på ditt handlingsutrymme i ett sådant ärende?
- Skulle du behöva förhandla med kollegor/chef eller skulle alla troligen vara överens?
Vad skulle vara det svåra omkring beslutet?

Vinjett 3

Familjen Johansson ansöker om två nya sängar till sina döttrar Nina och Sofie då de för tillfället har två barnsängar som de anser att barnen har vuxit ur dessutom är sängarna väldigt slitna. Vid hembesöket visar det sig att Sofie ännu inte har vuxit ur sin säng men att Nina har.

- Vilket beslut skulle du fatta?
- Med vilken motivering?
- Vilka faktorer är avgörande för hur du fattar beslutet?
- Hur ser du på ditt handlingsutrymme i ett sådant ärende?
- Skulle du behöva förhandla med kollegor/chef eller skulle alla troligen vara överens?
Vad skulle vara det svåra omkring beslutet?

Vinjett 4

Familjens grannar, Samir 67 år och Walaa 68 år som är flerspråkiga och kan lite svenska ansöker om ekonomiskt bistånd då deras pension inte räcker till. Samir och Walaa har föregående månad fått ett avslag på sin nyansökan då den inte varit komplett trots uppmaning om komplettering. De har inte ansökt om äldreförsörjningsstöd. Socialsekreterare anser att ansvaret att samla in alla underlag ligger på individen och att pensionärerna ska försöka ta hjälp av sitt kontaktnät. Amir och Walaa har därför inte kunnat betalat sin hyra och har därmed fått en hyresskuld. Hyresvärden har gått med på en avbetalningsplan och paret ansöker om kostnaden.

- Vilket beslut skulle du fatta?

- Med vilken motivering?
- Vilka faktorer är avgörande för hur du fattar beslutet?
- Tycker du att socialsekreteraren gjort rätt bedömning när han eller hon avslag deras nyansökan?
- Hur ser du på ditt handlingsutrymme i ett sådant ärende?
- Skulle du behöva förhandla med kollegor/chef eller skulle alla troligen vara överens?